

เรื่องก่อนประวัติศาสตร์

ของ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

(พิมพ์ครั้งที่ ๒ ฉบับทรงชำระใหม่)

พิมพ์เป็นที่ระลึก

ในการพระราชทานเพลิงศพ

รองเลขาธิการ หลวงราชเนตรรักษา (เพ็ชร พุกกะคุปต์)

เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๑

ณ วัดจันทาราม

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

เรื่องก่อนประวัติศาสตร์

ของ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

(พิมพ์ครั้งที่ ๒ ฉบับทรงชำระใหม่)

พิมพ์เป็นครั้งแรก

ในการพระราชทานเพลิงศพ

รองเสวกเอก หลวงราชเนตรรักษา (เพ็ชร พุกกะคุปต์)

เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๑

ณ วัดจันทาราม

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

คำนำ

นายเสวตร์ พุกกระคุปต์ ได้มาแจ้งความยังกรมศิลปากรขอ
อนุญาตพิมพ์หนังสือเรื่องก่อนประวัติศาสตร์ เพื่อแจกเป็นรางวัล
ในงานพระราชทานเพลิงศพหลวงราชเนตรวิทยา (เพ็ชร พุกกระคุปต์)
ผู้เป็นบิดา กรมศิลปากรจึงอนุญาตให้พิมพ์ได้ตามปรารถนา

หนังสือเรื่องก่อนประวัติศาสตร์ เป็นพระนิพนธ์ของสมเด็จพระ
เจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาบำรงภูวราชนาถาภ ซึ่งพระองค์ท่านได้
ทรงนิพนธ์ไว้ในหลายพระหัตถ์ถวายสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้า
กรมพระนครสวรรค์วรพินิต เมื่อ พ. ศ. ๒๔๗๗ หลายฉบับ และได้
เอามารวมเข้าเป็นเล่มเดียวโดยดัดแปลงพิมพ์เพื่อทูลเกล้าฯ ถวาย
มาแต่สมัยที่ในรัชกาลที่ ๕ เมื่อท่านได้เสด็จมาทรงครั้งหนึ่ง กรม
ศิลปากรเห็นว่า เรื่องก่อนประวัติศาสตร์เป็นหนังสือที่น่าสนใจ
เป็นความรู้ไม่น้อย จึงได้กรายทอดขอตีพิมพ์มาไว้ให้ในหอสมุด
แห่งชาติ เพื่อให้จัดพิมพ์ในโอกาสต่อไป สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระยาบำรงภูวราชนาถาภ ก็โปรดประทานพระอนุญาต และยัง
มีพระเมตตาทรงชำระแก้ไขต้นฉบับให้ใหม่ ทั้งนี้กรมศิลปากร
ในพระเมตตาการุณาเป็นอย่างยิ่ง

หนังสือเรื่องก่อนประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องราวกล่าวถึงมนุษย์
ในสมัยดึกดำบรรพ์ เมื่อครั้งยังไม่รู้จักจดเอาไว้เป็นหนังสือ หนังสือ
ที่จะบรรยายเรื่องราวสมัยก่อนประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการศึกษา ให้รู้จักใช้

สังเกตพิจารณาลักษณะของวัตถุที่ชุกชุมพบ แล้ววินิจฉัยลงข้อ
สันนิษฐานหาเหตุผลแวดล้อมประกอบกับวัตถุที่ชุกชุมใด วิธีที่นัก
ปราชญ์ชาวตะวันตกใช้เป็นแนวพิจารณาหาความรู้ มีอย่างไร ได้ทรง
อธิบายไว้ในหนังสือเล่มนี้ชัดเจนแล้ว

เรื่องราวที่กล่าวไว้ในหนังสือประวัติศาสตร์ต่าง ๆ อันเป็นสมัย
หลังจากสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ยกตัวอย่างประวัติศาสตร์ของยุโรป
สมัยที่เรียกว่า Reformation ทางละตินก็มีข้อความที่เล่าถึง
เหตุการณ์ในบางตอนไม่ตรงกัน บางละตินก็กล่าวความตรงกันข้าม
ซึ่งจะถูกต้องตรงตามความจริงด้วยทั้งสองละติน ย่อมเป็นไปได้
แต่จะถือว่าละตินไหนผิด ละตินไหนถูกถาม ความจริงก็ไม่ได้อีก
เหมือนกัน เพราะมักเป็นความจริงด้วยกันทั้งสองฝ่าย หากแต่ไม่
เป็นความจริงทั้งหมดทีเดียว ตามธรรมดา ผู้แต่งย่อมมีความคิด
เห็นไปตามอริยาไยแล้วแต่ที่ตนจะชอบและไม่ชอบ แม้จะพยายาม
ตั้งใจให้เป็นกลาง ถ้าไปถูกเรื่องที่ไม่น่าชอบก็มักจะละเลียบ ไม่กล่าวถึง
หรือถ้าจำเป็นจะต้องกล่าว ก็ยากที่จะกล่าวให้เป็นกลางได้ เหตุนี้
นักปราชญ์ชาวตะวันตกจึงว่า ความจริงในประวัติศาสตร์อยู่ในที่ใด
ที่หนึ่งตอนกลางระหว่างที่สุดของสองข้าง ส่วนวัตถุต่าง ๆ ย่อมมี
ลักษณะบอกความจริงทั้งหมดที่มีอยู่ในตัวให้ทราบได้เสมอไป ที่จะ
บอกความจริงแต่บางส่วนหาไม่มีจริงอยู่บ้างที่วัตถุเหล่านั้น ทุเหมือน
จะไม่บอกความจริง แต่นั่นเกิดจากความผิดของเราเอง เพราะขาด
ความรู้ ทุไม่ถึง หรือเข้าใจผิดจากความจริงไป วัตถุอันมีความจริง

ก

อย่างไรก็ดี ก็ไม่เปลี่ยนแปลงความจริงได้ วัตถุที่กล่าวมานี้ มีมนุษย์เล็ก
อยู่ในพื้นดินนั่นเอง ต้องขุดค้นเขาขึ้นมาจึงจะได้ และวิธีขุดค้น
นักปราชญ์ที่มีความรู้ในค่านนี้ ได้ดำเนินการกันโดยวิธีใด เป็นข้อ
ความตอนหนึ่งที่ทรงอธิบายไว้ ในหนังสือเรื่องก่อนประวัติศาสตร์เล่มนี้
เป็นตอนที่น่าอ่านมากให้แนวความคิดและความรู้หลายอย่าง อ่านจบ
แล้วก็รู้สึกเสียดาย ต้องอ่านซ้ำเพราะสำนวนโวหารที่ทรงอธิบายไว้นั้น
คนซึ่งไม่มีพื้นความรู้ในเรื่องเหล่านี้ อ่านเข้าใจได้ง่ายจนตลอดคดีกับ
หนังสือที่แต่งเป็นตำรา ซึ่งผู้ไม่มีความรู้ยังอ่านเข้าใจได้ยาก

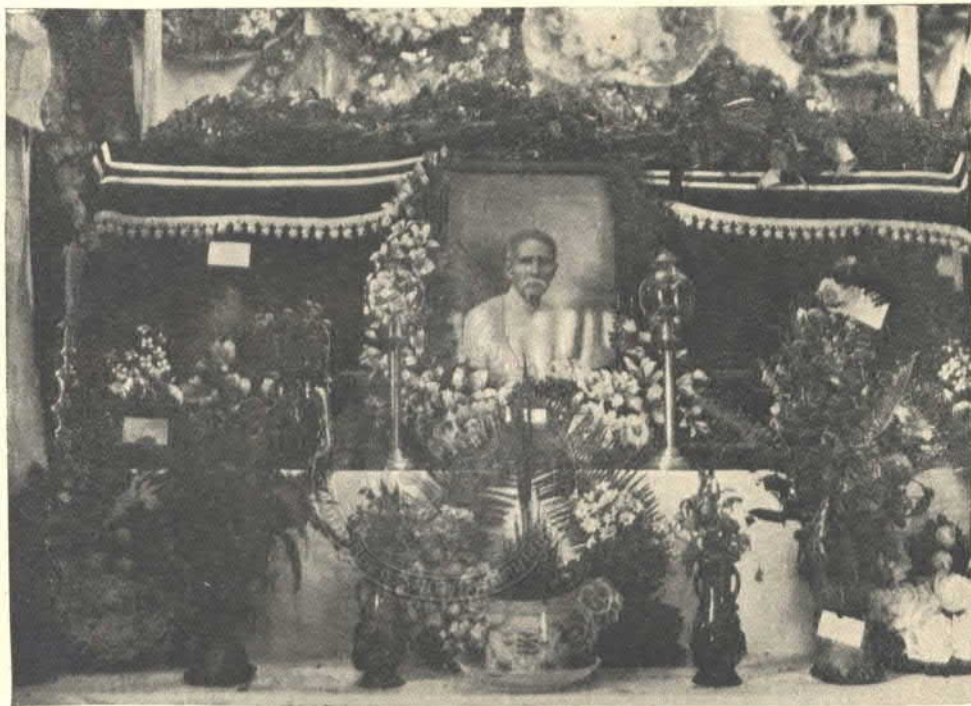
กรมศิลปากรขอเสนอไมทนาในธรรมวิทยาทาน ซึ่งนายเสวตร์
พุกกระศปต์ พร้อมด้วยญาติพี่น้องได้เข้าเฝ้าฯ เสนอในการทูลเกล้าทูลกระหม่อม
นุพทานัน จึงสัมฤทธิ์อริยคุณมณเฑียรแห่งหลวงราชเนตรรักษา ตาม
ฐานนิยมสมดังปณิธานที่ปรารถนา เทอญ

อ. ว.

กรมศิลปากร

๒๖ พฤศจิกายน ๒๔๕๑

รองเลขาธิการ หลวงราชเนตรรักษา (เพ็ชร พุกกะคุปต์)

พ.ศ. ๒๓๕๘ - ๒๔๘๐

ประวัติสังเขป

รองเสวกเอก หลวงราชเนตรรักษา (เพ็ชร พุกกะคุปต์)

หลวงราชเนตรรักษา (เพ็ชร พุกกะคุปต์) เป็นบุตร ขุนศรีสมบัติ (พุก) กับนางศรีสมบัติ (ปราง) เป็นต้นสกุลพุกกะคุปต์

หลวงราชเนตรรักษา เกิดที่บ้านคำขลวยขาม อำเภอคลองขันธ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อวันที่ ๑๐ ค่ำเดือน ๗ ปีเถาะสัปตศก จุลศักราช ๑๒๑๗ ตรงกับวันที่ ๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๓๙๘

ได้ศึกษาหนังสือไทยและบาลีกับพระอาจารย์เอียด ๑ ที่วัดใหม่เทพพล คำขลวยขาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ครั้นอายุครบอุปสมบท ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ วัดใหม่เทพพลนั่นเอง อยู่ในสมณเพศ ๑๗ พรรษา จึงได้ลาสิกขามาประกอบอาชีพทางแพทยแผนโบราณ พ.ศ. ๒๔๓๕ ได้เริ่มเข้ารับราชการเป็นแพทย์ประจำกระทรวงวัง ระหว่างรับราชการได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหมื่นหมื่นวิสุตย์, ขุนวิเชียรโชติธ, หลวงราชเนตรรักษา ในตำแหน่งเจ้ากรมหมอยาตรา และยศเป็นรองเสวกเอก กับเหรียญรัชสมัญฉลาภิเศก, เหรียญราชาภิเศกในรัชกาลที่ ๖, เหรียญเสวย ๑ ครั้นต้นรัชสมัยสมเด็จฯ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ปลดจากราชการ โดยทางการได้ยุบตำแหน่งต่าง ๆ ในกองแพทย์ กระทรวงวัง

(๒)

หลวงราชเนตรรักษา เป็นแพทย์มีชื่อเสียงด้วยคุณงามความดี
ผู้หนึ่งในยุคที่ล่วงมา มีอริยาคัยกว้างขวางและวางตนได้เหมาะสมแก่
การสมาคม เป็นที่รักใคร่นับถือและรู้จักมักคุ้นกับบุคคลทั่วไป

เมื่อออกจากราชการแล้ว ได้ประกอบอาชีพส่วนตัวทางแพทย์
แผนโบราณขึ้น ๑ ในสาขาโรคทางยา ตลอดมาจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๘
ความชราภาพได้ทรุดโทรมลง จึงหยุดประกอบอาชีพเพื่อพักผ่อน
รักษาตัวและบำเพ็ญการกุศล แต่สุขภาพไม่ดีขึ้นมีทรงภัยทรุดเป็น
ลำดับมา ได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ เวลา
๕.๓๕ นาฬิกา คำนวณอายุทางสุริยคติได้ ๘๒ ปี ๖ เดือน ๑๕ วัน

พ.ศ. ๒๔๓๕ ได้ทำการสมรสกับนางราชเนตรรักษา (ยิ้ม พุ
ม่วง) มีบุตรชายหญิงซึ่งมีชีวิตอยู่ ๕ คน คือ:-

(๑) หลวงพิเศษแพทยากิจ (ใหญ่)

(๒) ขนแผ้วภัยพยาธิ (คำ)

(๓) นางแดงโรคระหีส (พร้อม โสภามา)

(๔) ขนบุญเพ็ญเส็นย์ (บุญเพ็ญ)

(๕) นายเสวตร พุกกระษัตริย์

เรื่องก่อนประวัติศาสตร์

คัดจากลายพระหัตถ์

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาตำราวงราชานุภาพ

พล

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนริศรานุวัดติวงศ์

ମେଠିଆ. ମ. ମ. ଗ୍ରନ୍ଥ

หมื่นหม่อมฉันกำลังออกสนทนากับเพื่อนคนคึกคักก่อนประวัติศาสตร์
เพราะรัฐบาลอังกฤษเชิญศาสตราจารย์คาเลนเฟลนิกไปราชวิทยาลัยลอนดอน
ผู้เชี่ยวชาญวิชานั้น ให้มาชกชมทรัพย์ก่อนประวัติศาสตร์แห่งหนึ่ง
ซึ่งอยู่ในอาณาเขตคัมเบอริ่งตัน ศาสตราจารย์คาเลนเฟลนิกกับหม่อมฉัน
เคยคุ้นกันมาแต่ก่อน แกมาชวนให้ไปชกชมทรัพย์นั้น เมื่อหม่อม
ฉันได้ไปชกและได้ฟังอธิบายของศาสตราจารย์คาเลนเฟลนิก เกิดอยาก
รู้วิชาว่าด้วยก่อนประวัติศาสตร์ให้กว้างขวางออกไป จึงแสวงหาคำรา
ได้มาจากหอสมุดเมืองบิงแฮม ๑ มีสเตอร์ก็ดแมนเจ้าเมืองบิงแฮม
แก้ไขให้มาอีกเล่ม ๑ เขามาอ่านดู แต่เข้าใจยาก ด้วยมักติดศัพท์
ซึ่งไม่มีในหนังสือพจนานุกรมภาษาอังกฤษอย่างสามัญ เพราะพวก
นักปราชญ์เขาชอบเอาคำภาษาละตินและภาษากรีกมาใช้เป็นนามศัพท์
ในหนังสือวิทยาศาสตร์ เพื่อจะให้เรียกชื่อเดียวเหมือนกันทุกชาติ

ทุกภาษา รอคอยที่เป็นเวลาศาสตราจารย์คาเลนเฟลย์ที่ขึ้นนั่ง และมัก
มาสนทนากับหม่อมฉันเนื่อง ๆ สงสัยความหรือติคศัพท์ตรงไหน ใ้
อาศัยใ้ถาม แ่ช่วยบอกอธิบายใ้ จึงสามารถเรียงความตาม
จดหมายนี้ คงจะทูลเป็นลำดับไป

อธิบายกาละกำหนด

ใ้ของกันจะต้งทูลอธิบายวิธีที่นักปราชญ์เขากำหนดกาละก่อน
ประวัติศาสตร์เสียก่อน เพราะวิชาใ้เป็นการค้นเรื่องอดีตดอยหลัง
ขึ้นไปนับด้วยหลายล้านปี จะอาศัยศักราชอันใดเป็นเครื่องกำหนดไม่ได้
จึงใ้ใช้สังเกตุขุติเหตุต่าง ๆ ของ โลกธาตุเป็นกำหนด เรียกว่า
Geological Time คือ “ภูมิกาล” (ปลาที่ไปเข้าเค้ากับกาละ
กำหนดของชาวอินเดียนแต่ที่ล้าบรฟ) กำหนดยุคก็คากาลเป็น x
Division เทียบตรงกับ “กัลป์” ในกัลป์ ๑ แบ่งเป็นหลาย Sub-
division เทียบตรงกับ “ยุค” (บางกัลป์มียุคมาก บางกัลป์มี
ยุคน้อย ไม่เท่ากัน) ในยุค ๑ ยังแบ่งเป็น Period เทียบตรงกับ
“สมัย” เป็นส่วนที่สุกแห่งกาละกำหนด ก่อนันก็เข้าเขตศัปรัวัติ-
กาลจึงใ้ศักราช

ลักษณะที่กำหนดกัลป์นั้น เอาเหตุสำคัญที่เกิดในโลกธาตุเป็น
เกณฑ์ เช่นเกิดไฟไหม้ โลกและเกิดมีดวงชีวิตขึ้นในโลกเป็นต้น
เรียกชื่อกัลป์เป็นลำดับเลข กำหนดยุคนั้น เอาวัตถุที่เกิดก่อนและ
หลังในกัลป์เดียวกันเป็นเกณฑ์ เรียกชื่อยุคด้วยอาศัยวัตถุนั้น ๆ

กำหนดสมัยนั้น ชาติและความเปลี่ยนแปลงของวัตถุในยุคเดียวกันเป็น
เกณฑ์ เรียกกันว่าสมัยต้น และสมัยปลาย หรือสมัยต้น สมัย
กลาง และสมัยปลายของยุคนั้น ๆ ถ้ากล่าวอธิบายเป็นอุปมาอย่าง
ชนทราย ต่างว่ากลีบเปรียบเหมือนรัชกาล ยุคเปรียบเหมือนอย่าง
ในรัชกาลที่ ๕ มียุคเกิดรถไฟ และยุคเกิดรถยนต์ ส่วนสมัย
นั้นเปรียบเหมือนเมื่อเกิดรถยนต์แล้ว รถยนต์สมัยนั้นยังคงอีกตก
กึกก้อง รถยนต์สมัยปลายแล่นไถ่ยเฉียบเร็วขยับคืบนั้น

แต่ส่วนจำนวนที่ตามประเพณีในตำราเรื่องก่อนประวัติศาสตร์ได้
แต่แค่ว่า ไม่มีใครรู้ว่ากลีบไหน ยุคไหน หรือสมัยไหนจะเป็น
จำนวนเท่าใด รู้แน่แต่ว่ามากมายนักด้วยหมื่นด้วยแสนและด้วยล้าน
ทำนองเดียวกับที่เราเรียกว่า “อสงไขย” หมายความว่านับไม่ถ้วน

อธิบายประวัติโลก

กลีบต้นเรียกว่า Archaen ตรงกับ “อาทิกัลป์” (คือแรก
มีเค้าเงื่อนพอสังเกตรูปร่าง) อธิบายว่าโลกที่เราอยู่นี้ ในกลีบ
นั้นไฟ (ประลัยกัลป์) ใหม่อายุ และ (ไฮไฟันคาลให้) มีเมฆ
หุ้มห่ออยู่รอบโลก จำเนียรกาลนานมา (ไม่รู้ว่ากี่) เมื่อเชื้อไฟ
ที่เปลือกโลกหมดไป ไฟก็ไหม้เชื้อลามลงไปในกลางโลก ส่วน
เปลือกโลกเมื่อไฟดับแล้ว ก็ค่อยเย็นแล้วแข็งกลายเป็นหินชรรระ
(เช่นลูกมะกรูด) มีที่สูงเป็นโคกเป็นเขาบ้าง ที่ต่ำเป็นแอ่งลึกบ้าง
ส่วนเมฆหุ้มห่ออยู่รอบโลก (เมื่อหมดไฮไฟที่ไหม้เปลือกโลกแล้ว)
ก็หายไป บันดาลให้แสงอาทิตย์ส่องลงถึงโลก หนักก็เกิดฝนตก

เป็นนิมาช้านาน (นับไม่ถ้วน) น้ำฝนที่ตกลงยังโลก ไหลลงจาก
ที่สูงโดยธรรมชาติ ก็ไปขังอยู่ในที่ต่ำ ทำให้ที่แอ่งกลายเป็นทะเล
และห้วงน้ำต่าง ๆ มีขึ้นในโลก ไซ้แต่เท่านั้น แร่งน้ำฝนที่ตกสะสม
ให้ย่อยเป็นกรวดทราย ไหลลงไปกับน้ำฝน นานเข้าก็ไปทับถมกัน
จนเป็นพื้นแผ่นดินเกิดมีที่ราบขึ้นด้วย ส่วนไฟที่ไหม้ลงไปกลางโลกนั้น
เพราะมีเปลือกโลกหุ้มห่ออยู่ข้างนอก ไซ้ไฟออกได้แต่ทางช่อง
ภูเขาไฟ ไม่พอจะระบายไปไต่ระลอก จึงเกิดเป็นแรงไซ้ไฟอยู่ใน
กลางโลก เมื่อไรไซ้ไฟคั้งแรงก็เบ่งกันเปลือกโลกออกมา เป็นเหตุ
ให้เกิดแผ่นดินไหว อาจเปลี่ยนสัณฐานเปลือกโลกไปต่าง ๆ เช่น
กันแผ่นดินบางแห่งให้สูงขึ้นจนเป็นภูเขา ยุบตัวอย่างคั้งเทือกเขา
หิมาลัย ซึ่งเขาตรวจโดยทางวิทยาศาสตร์ รู้ไคว่เดิมอยู่ในท้อง
ทะเล ในเมืองเราก็มักจะพิกันในชั้น เช่นที่ถ้ำ “เขายี่นา” ใน
จังหวัดศรีสะเกษมีเปลือกหอยคั้งคั้งอยู่กัยหินที่ช่องถ้ำ สูงกว่าพื้นแผ่นดิน
ลึก ๒๐ วา ล้อให้เห็นชัดว่าเขายี่นานั้นเดิมอยู่ในท้องทะเล แล้วสูงลอย
ขึ้นไปจนกลายเป็นภูเขาอยู่บนบก บางทีแผ่นดินไหวก็ทำให้ห้วงน้ำ
เปลี่ยนระกัย บางแห่งแห้งหายหรือกลายเป็นไปไต่ต่าง ๆ ยิงส่วน
อากาศธาตุที่มากกระทบโลกก็เกิดเป็นระลอก แต่บางยุคก็วิปริตผิด
ผันไปไต่ต่าง ๆ แต่ในชาติกัลป์ที่กล่าวมานี้ ชีวิตยังมีในโลกไม่
กัลป์ต่อมาเรียกว่า Primary Division ตรงกัย “ปฐมกัลป์”
เริ่มเกิด Life คือดวงชีวิตขึ้นในโลก ดวงชีวิตนั้นนักปราชญ์

ยังค้นไม่พบว่าจะเกิดขึ้นอย่างไร รู้ได้แต่ว่าดวงชีวิตแรกเกิดขึ้นนั้น
เป็นแต่อย่าง “ ต่อม ” อันหนึ่ง เกิดขึ้นในน้ำมากกว่ามากมีธรรมชาติ
(เกิด แก่ เจ็บ ตาย) ต้องหายใจและกินอาหารจึงอยู่ได้ มีฉะนั้น
ก็ตาย ดวงชีวิตนั้นครั้นนานมาได้พบและบริโภคอาหารต่าง ๆ ก็
เกิดนิยมและพยายามหาอาหารด้วยอาการต่างกัน จึงเป็นปัจจัยให้
ดวงชีวิตผิดกันเป็น ๒ อย่าง คือ พฤษชาติอย่าง ๑ เป็นสัตว์
ชาติอย่าง ๑

ตำนานพฤษชาติ

ตำนานพฤษชาตินี้ อธิบายว่าดวงชีวิตจำพวก ๑ นิยมยึดอยู่
กับพื้นดินที่ไถน้ำ ไม่ชวนขยายย้ายที่ เพราะชอบกินแต่ธาตุละเอียด
เป็นอาหาร นานมากกลายเป็นพฤษชาติ แล้วเกิดพืชพันธุ์ขยาย
ลามตามพื้นดิน ไถน้ำขึ้นไปยังบกโดยลำดับ ในชั้นพฤษชาติยัง
หายใจได้แต่ในน้ำ ถ้าเอาขึ้นพินน้ำไม่ช้าก็ขาดใจตาย (เช่นพวก
สาหร่าย) แต่เมื่อพืชพันธุ์ขยายต่อขึ้นไปถึงท่มเวลานาชนและน้ำตง
เมื่อน้ำตงซอกกักตองกลืนใจในเวลาเมื่ออยู่พินน้ำเป็นเช่นนั้นจนเคย นาน
เข้าก็กลายเป็นพฤษชาติอันอยู่ในน้ำเพียงตอนโคนก็หายใจได้ (เช่น
กก เป็นต้น) พืชพันธุ์ของพฤษชาติพวกนี้รู้จักหายใจนอกน้ำมาก
ขึ้นโดยลำดับ นานเข้าก็ไม่ต้องหายใจในน้ำ จึงกลายเป็นพฤษชาติ
ที่เกิดและอยู่แต่บนบก นานเข้าก็กลายเป็นต้นไม้มีดอกผลปลิว
ลวกรายขยายพืชพันธุ์ออกไปโดยลำดับจนตลอดโลกด้วยประการฉะนี้

ตำนานสัตว์ชาติ

พวกทองชีวิตที่กลายเป็นสัตว์ชาตินั้น ผิดกับพวกพฤษชาติที่ชอบกินอาหารหยาย (สัตว์ทั้งหลายจึงต้องถ่ายมูล) อาหารที่แสวงหาอาหารของทองชีวิตจำพวกนี้ก็ต่าง ๆ กัน บางจำพวกไม่พยายามย้ายถิ่นที่ไปห่างไกล บางจำพวกก็ชอบย้ายที่เพื่อแสวงหาอาหาร นานมาจึงเกิดรูปพรรณต่างกันตามกิริยาอาการ ตั้งแต่เป็นฟองน้ำและตัวประการัง เป็นแมลงกะพรุนแล้วเป็นหอยปลาวัว เป็นสัตว์ Invertebrate คือ สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังเกิดขึ้นในโลกก่อน นานมาจึงเริ่มเกิดสัตว์ที่มีกระดูกสันหลัง คือ ปลาเป็นอาทิ ที่อาวร้ายน้ำรวดเร็วและไปได้ไกล ๆ สัตว์ชาติที่เกิดในปฐมกาลยังต้องอยู่ในน้ำ เพราะหาบ่ได้แต่ในน้ำเท่านั้น

กลีบต่อมาเรียกว่า Secondary Division ตรงกับ “กตียกลีบ” เริ่มเกิดมีสัตว์บกขึ้นในกลีบนี้ ชี้อย่างที่เห็นของสัตว์บกนั้นว่าเริ่มด้วยมีปลาจำพวก ๑ ชอบหาอาหารกินตามชายตลิ่ง มักขึ้นไปหากินถึงที่ชายเลนจนเคย นานเข้าอวัยวะ (ที่เราเรียกว่าหูลา) ทั้งสองข้างก็ค่อยแข็งแรง จนอาพ้วยพาตัวไปได้บนเลน (เช่นปลาตีน) และรู้จักหายใจบนบกด้วย นานมาหูลา ๒ ข้างที่มีเค็ม กลายเป็นเท้าหน้าและครีบข้างหลังซึ่งใช้ช่วยพยุงมากขึ้นก็กลายเกิดเป็นเท้าขึ้นอีกคู่ ๑ เป็น ๔ ขา สำหรับพาเดินดินและว่ายน้ำ พืชพันธุ์จึงกลายเป็นสัตว์อีกประเภท ๑ เรียกว่า Amphibian (คึกคักศัพท์ภาษาไทยให้ตรงกันยิ่งขึ้นก็ไม่ออก) ความหมายว่าอยู่ได้ทั้งในน้ำและบนบก (เช่น กบ

และจระเข้ เป็นต้น) เพราะอาจหายใจได้ทั้งบนบกและใต้น้ำ พืชพันธุ์
ของสัตว์ประเภท Amphibian นี้ ต่อมากลายเป็นสัตว์จำพวกทอยูนบก
ส่วนพวกสัตว์ที่ไม่มีกระดูกสันหลังก็มีบางจำพวกที่เริ่มขึ้นบก เช่น
ตะขาบ แมลงป่อง และปู เป็นต้น สัตว์ทั้ง ๒ จำพวกนี้เรียกว่า Reptile
ตรงกับสัตว์เลื้อยคลานตามอธิบายของไทย หมายถึงจำพวก งู ตะขาบ
แมลงป่อง และจิ้งเหลน แต่อธิบายของฝรั่งรวมตลอดไปในบรรดา
สัตว์ที่สืบพันธุ์ด้วยไข่มุมาเป็นตัวนอกครบกี้ แม้จนพวกสัตว์ซึ่ง
สืบพันธุ์ไปแล้ว ชุตพยแต่โครงกระดูก ตัวโตใหญ่เสียยิ่งกว่าช้าง
ก็นับในจำพวก Reptile เพราะเหตุที่ออกลูกเป็นไข่เหมือนกัน

กำเนิดของนกนั้น อธิบายว่าเกิดจากสัตว์จำพวกทอยูนนั้นเองด้วย
มีสัตว์เลื้อยคลานบางจำพวกชอบบินสกนไม่ หรือหลักเลียงกับอันตราย
เป็นเหตุให้ชอบขึ้นไปหากินบนต้นไม้เป็นปกติ การที่ทอยูนต้นไม้
ไม่มีใครมีกิจต้องเดิน แต่จะต้องกระโดดโลดโผนไปตามกิ่งไม้อยู่เสมอ
นานเข้ากระดูกก็เบาและขาหน้าก็กลายเป็นโครงขี้ก แล้วมันขึ้นบก
ทางรอกขึ้นจนบินได้ จึงกลายเป็นนกไปด้วยประการฉะนี้

ถัดต่อมาเรียกว่า Tertiary Division ตรงกับ “ตติยกัลป์”
เกิดสัตว์ชั้นอีกประเภท ๑ เรียกว่า Mammal ตรงกับว่า “กินนม”
สัตว์ประเภทนี้ผิดกับสัตว์เลื้อยคลาน ที่เกิดพืชพันธุ์ด้วยไข่มุขในครรภ์
ของมารดาจนเป็นตัวแล้วจึงคลอด เมื่อคลอดแล้วกินนมต่อมา สัตว์
ประเภทนี้เป็นจำพวกทอยูนบกเป็นพื้น แต่เป็นปลาที่มีขัง เช่น ปลาวาฬ
ปลาลาหม และปลาโลมา ก็ออกลูกเป็นตัวเหมือนกัน ปลาที่อยู่ใน

มีปลาเล็ก ๆ จำพวกหนึ่งซึ่งคนชอบเลี้ยงกันที่เมืองบ่งนั้น ออกลูก
เป็นตัวปลาที่โตเร็วครอกละตั้ง ๒๐ ตัว ไม่เห็นกินนมแม่ พวก
นักปราชญ์เขาจะกำหนดเข้าพวกในมหาทรานไม มนุษย์ก็น้อยใน
จำพวก Mammal นี้

กลับไปต่อมาเรียกว่า Quaternary ตรงกับ “ยุคกาลี” ซึ่ง
ต่อกับสมัยประวัติศาสตร์ นับเป็นกัลป์สุดท้ายของภูมิกาล เรื่อง
ในกัลป์นี้ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงพืชพันธุ์สัตว์ต่าง ๆ และประวัติ
ของมนุษย์

การหาความรู้เรื่องก่อนประวัติศาสตร์สำหรับทูลมาน ศึกษาย
กัยไปเที่ยวถามหาสนุกที่เขาพระพุทธรูป ด้วยถ้านั้นมีช่องทางแยก
ไปให้หลายทางมาก ยังไม่มีใครไปจนถึงกันถ้าทุกทาง ความรู้ต่าง ๆ
อันเนื่องด้วยคดีก่อนประวัติศาสตร์ก็เป็นส่วนของเดียวกัน มีสาขาคอน
ให้ค้นไปถึงวิชาอื่นอีกหลายอย่าง หม่อมฉันลองชิมเข้าไปดู แต่
ละอย่างก็เห็นลึกซึ้งยากที่จะไปให้ถึงที่สุดได้ จึงขอทูลถวายเพียงเท่า
ที่รู้เปรียบเหมือนพรรณนาช่องทางที่ไต่เห็นในถ้ำมหาสนุกเท่านั้น

ว่าถึงความรู้วิชาก่อนประวัติศาสตร์ Prehistory ชาติยัตระ
ของที่หมิ่นอยู่เป็นสำคัญ คือโครงการของมนุษย์ชั้นดึกดำบรรพ์
อย่าง ๑ กับเครื่องมือของมนุษย์ชั้นนั้นอย่าง ๑ เขาของเหล่านี้
มาพิจารณาประกอบกับภูมิธาตุและโครงการของสัตว์ชั้นนี้ที่พบ
หาหลักฐานเรื่องประวัติของมนุษย์ชาติว่า (๑) มีกำเนิดมาแต่

เมื่อใด (๒) สัมพันธ์กันอย่างไร และ (๓) เจริญขึ้นอย่างไร
อย่างไร อันนี้เป็นใจความ

ข้อที่ว่ามนุษยชาติจะมีกำเนิดมาแต่เมื่อใดนั้น ตามภูมิศาสตร์
กำหนดเวลาส่วนอกของโลกเป็น ๕ กัลป์ ทั้งหลักฐานแล้วนั้น
พวกนักปราชญ์เขาลงเนื้อเห็นว่าจำพวกสัตว์กินนมเกิดมีขึ้นต่อใน
คตียกัลป์ มนุษย์ก็ขึ้นอยู่ในจำพวกสัตว์กินนม มนุษย์จึงยังไม่มี
ใน ๓ กัลป์ก่อนขึ้นไป คตียกัลป์นั้นในตำราเขาแบ่งเป็น ๔ ยุค เรียก
ชื่อต่างกันเป็นคำภาษากวิก

ยุคที่ ๑ (ต่อคตียกัลป์) เรียกว่า อีโอซีน Eocene (ความ
หมายเพียงว่า อรุณของวันใหม่ Dawn Recent) กำหนดเวลาของ
ยุคนี้ว่า ๑๒,๐๐๐,๐๐๐ ปี

ยุคที่ ๒ เรียกว่า โอลิโกซีน Oligocene (แปลว่า วันใหม่
ต่อมาอีกเล็กน้อย A little more recent) กำหนดเวลา
๑๒,๐๐๐,๐๐๐ ปีเหมือนกัน

ยุคที่ ๓ เรียกว่า มีโอซีน Miocene (แปลว่า ถึงวันใหม่
Half-Recent) กำหนดเวลา ๘๐๐,๐๐๐ ปี

ยุคที่ ๔ (เป็นยุคสุดท้ายของคตียกัลป์) เรียกว่า ปลิโอซีน
Pliocene (แปลว่า วันใหม่ยิ่งขึ้น More Recent) กำหนดเวลา
๕๐๐,๐๐๐ ปี (ต่อขึ้นไปเข้าจุลคตียกัลป์) จุลคตียกัลป์แบ่งเป็น ๒ ยุค

ยุคที่ ๑ เรียกว่า เปลีสโตซีน Pleistocene (แปลว่า ใหม่
เยี่ยม Most Recent) กำหนดเวลา ๕๐๐,๐๐๐ ปี

ยุคที่ ๒ เรียกว่า รีเซนต์ Recent (แปลว่า เมื่อเร็ว ๆ นี้)
 นับเวลาเป็นยุคที่ ๒ มาจนต่อประวัติศาสตร์ ก็แต่เวลาต่อประวัติศาสตร์
 นั้นต่างชาตินิยมต่างกัน จึงกำหนดเวลายุคนี้เหมือนกันทั้งโลกไม่ได้

โครงการกระตุกมนุษย์เก่าที่สุด ได้พบในภูมิภาคอาระเบียถึงในยุค
 ปาลีโอซีน แต่ที่พบมากนั้นอยู่ในยุค เปลีสโตซีน ถึงกระนั้นก็
 ถือเป็นหลักได้ว่ามนุษย์ชาติมีมาแล้วสักราว ๑,๐๐๐,๐๐๐ ปี

ข้อที่ว่าด้วยคนพหุพันธุ์ ของมนุษย์นั้น นักปราชญ์ทั้งปวงยอมรับ
 ให้ความเห็น Theory ของศาสตราจารย์ ชาลส์ คาร์วิน ว่าด้วย
 มวลของพันธุ์สัตว์ต่าง ๆ Origin of Species ซึ่งโฆษณาเมื่อ
 พ. ศ. ๒๔๐๑ ว่า สัตว์ทั้งหลายย่อมสืบพันธุ์ มาเป็นกระบวน
 Evolution คือว่าอาจจะคงรูปอย่างเดิมหรือแปรรูปไปเป็นอย่างอื่น
 เพราะฉันทอยู่และการหาเลี้ยงชีพเป็นนิจยไถ่ทั้ง ๒ สถาน ชอน
 ศาสตราจารย์คาเลนเฟลซแจงอรรดาธิบาย ว่าอุปมาเหมือนลูก ๒ คน
 ที่เกิดร่วมบิดามารดากัน คนใหญ่มียูนีสลับชอบอยู่กับบิดามารดา
 แต่ลูกคนเล็กมียูนีสลับชกชอนชอบขนย้ายมาแต่เล็ก ครั้นเด็กทั้ง
 ๒ คนนั้นเป็นผู้ใหญ่ขึ้น ความประพฤติในอาชีพก็ต่างกันไปตาม
 ขอบนิสัย คนใหญ่ชอบหากินตามอย่างบิดามารดา เช่นทำไร่นา
 ส่วนคนเล็กอาศัยที่ชำนาญการขนย้ายก็ประกอบอาชีพตามฉันท เช่น
 ไปเป็นพรานอยู่ในป่า อาชีพเลยเป็นนิจยให้กำลังและร่างกายของ
 คนทั้ง ๒ นั้นเริ่มผิดกัน ครั้นคนทั้ง ๒ มีลูกเฝ้าต่อมา ลูกของพ
 ก็คงเป็นชาวบ้าน ลูกของนชังก็เลยเป็นชาวนา แล้วสืบตระกูล

แยกกันต่อ ๆ ไป แต่ว่าปลาตอย่อยอย่าง ๑ ที่การสืบพันธุ์ เช่นกล่าวมาแล้ว
ไม่มีที่จะหวนกลับถอยหลัง เปรียบดังลูกของน้องชายซึ่งกลายเป็น
ชาวบ้าน ที่จะกลับคืนไปเป็นชาวบ้านเหมือนอย่างปู่ย่าหามิได้
แต่แยกเลยไปในทางอย่างอื่น

เพราะกระบวนการแปรพันธุ์ Evolution ของสัตว์เป็นดังว่ามาจึง
มีสัตว์จำพวก Order ต่าง ๆ ยกตัวอย่างดังเช่น ราชสีห์ เสือ
และแมว นับว่าเป็นจำพวกสิ่งที่มีตัวกันฉันใด ลิงเล็ก Monkey
ที่มีหาง ลิงใหญ่ Ape ที่ไม่มีหาง และมนุษย์ เหล่านี้ก็เป็นจำพวก
คน Anthropoid ด้วยกันฉันนั้น แต่ก่อนเข้าใจกันว่าจะแปรพันธุ์
ต่อกันมา เช่นสัตว์ ๔ เท้าแปรกลายเป็นลิงเล็ก ลิงเล็กกลายเป็น
ลิงใหญ่ ลิงใหญ่กลายเป็นมนุษย์ แต่พวกคึกฉาบวืงก่อนประวัติศาสตร์
ตรวจค้นได้หลักฐาน ว่าลิงเล็กลิงใหญ่และมนุษย์เกิดแต่พืชเค็ม
ขึ้นเดียวกันจริง แต่แยกเป็นสายต่างกันมาช้านาน หากใดสืบพันธุ์
ต่อกันมาทั้งเข้าใจแต่ก่อนไม่ แต่ละสายสืบพันธุ์มาจนย่อยยับ สืบ
พันธุ์มาใดจนถึงขั้นปัจจุบันนี้

เหตุใดสัตว์บางจำพวกจึงสูญพันธุ์ ข้อนั้นตามอธิบายของ
ศาสตราจารย์ชาลส์ ดาร์วิน กล่าวว่า สัตว์ที่เหมาะแก่โลกวิสัย
จึงจะรอดอยู่ได้ Survival of the Fittest หรือถ้าว่าตามกระบวนการ
ภาษาไทย ก็จะต้องว่าสัตว์พันธุ์ใดสามารถเลี้ยงตัวได้ สัตว์พันธุ์
นั้นจึงรอดอยู่ ข้อนั้นศาสตราจารย์คาเลนเฟลด์ ให้ข้ออธิบายว่า
ต้นเหตุอยู่ท่าอาหารนั่นเอง คือสัตว์พันธุ์ใดไม่มีอาหารบริโภค สัตว์

พันธุ์สัตว์พวกนกซอกตายสูญพันธุ์ไป ยกอุทาหรณ์อันปรากฏเมื่อไม่ช้า
 มากนัก พวกซอกคันโบราณวัตถุไปพบโครงกระดูกสัตว์โบราณ (พวก
 ที่โตกว่าช้าง) จมดินอยู่ทั้งโขลงที่ในทะเลทรายโคบี เห็นอประเทศ
 จีน ก็รวบรวมสัตว์จำพวกนั้นข่มกินหญ้าเป็นอาหาร และปกปิดอาศัย
 อยู่ตามซอกขี้หรือทะเลสาบ ส่อให้เห็นว่าเมื่อสัตว์โขลงนั้นมีชีวิตอยู่
 ที่ทะเลทรายตรงนั้นคงเป็นห้วงน้ำใหญ่ แต่มีเหตุเกิดขึ้นด้วยกำลัง
 โลกธาตุ เช่นแผ่นดินไหวเป็นต้น บันดาลให้ห้วงน้ำนั้นแห้งหายไป
 พวกสัตว์เล็กเช่นนกหรือควาง ตัวเบาอาจถึงถิ่นที่ไปได้โดยเร็ว แต่
 สัตว์พวกนั้นตัวใหญ่โคไปยาก ก็กินแต่หญ้าที่เหลื้อยู่ในดินนั้นจน
 หญ้าแห้งหมดก็เลยอดตายในคราวเดียวกันทั้งโขลง ยังมีตัวอย่าง
 อีก เช่น ช้างและเสือดือเป็นสัตว์ชอบอยู่ในที่อากาศร้อน ที่ในยุโรป
 พบโครงกระดูกช้างและโครงกระดูกเสือดือมาก ส่อให้เห็นว่าสมัย
 เมื่อสัตว์เหล่านั้นอยู่ในยุโรปคงไม่หนาวนัก ครั้นมาถึงสมัยน้ำแข็งท่วม
 Glacier Period ในยุคเพลีสโตซีน ช้างและเสือดือบางโขลงพากัน
 หนีมาหาอากาศร้อนทางเอเชีย หรืออยู่ในเอเชียมาแต่เดิมแล้ว ก็
 สืบพันธุ์มาได้จนทุกวันนี้ แต่บางโขลงไม่หนีมาจากยุโรป กิน
 พรรณพุ่มไม้และสัตว์อื่นอันเคยเป็นอาหารอยู่อย่างเดิม จนของเหล่านี้นั้นหมดไป
 ช้างและเสือดือก็อดตาย แต่ปลาค้างคาวจำพวก ๑ ยี่
 อยู่ได้ด้วยพยายามเปลี่ยนอาหารไปกินพวกพรรณตะไคร่น้ำ (Moss)
 ที่ขึ้นด้วยอากาศหนาวนานเข้าช้างพวกนั้นก็ (เป็น Mammoth)
 เกิดขนงอกปกคลุมตัวกันหนาวได้ แต่ต่อมาก็นับพันธุ์ด้วยเหตุ

อย่างอื่น ด้วยก็ตัวอย่าง ใกล้ ๆ กับขบวนที่ระเหินไถ่ร้าง เช่นที่ใน
เกาะชวาแต่เดิมก็มีชุมชนทั้งข้างและเลื้อ ครั้นจำนวนมนุษย์มากขึ้น
ซึ่งเอาถิ่นที่ซึ่งสัตว์เหล่านั้นเคยหากินทำไร่ นาบ้านช่องและคอยจับไล่
ทำอันตราย จนสัตว์เหล่านั้นไม่มีที่จะหาอาหารได้พอเลี้ยงชีพ ถึง
ที่สุดข้างและเลื้อที่ในเกาะชวาก็เลยสูญพันธุ์ ชุกพจนแต่โครงกระดูก
จมอยู่ในแผ่นดินด้วยประการฉะนี้ สัตว์ทั้งปวงจึงสูญพันธุ์ อยู่ได้แต่
ด้วยสามารถเลี้ยงตัวเป็นประมาณ

ว่าถึงขบวนการมนุษย์ ในตำราวิชากายวิภาควิทยา Anatomy
ว่าขบวนการของมนุษย์ที่สมอง Brain อธิบายว่ามีสมองที่อยู่ในกะโหลก
ศีรษะแบ่งเป็นหลายภาค และสำหรับกระทำกิจต่างกันเป็น ๒ อย่าง
คือ จำ อย่าง ๑ คือ อย่าง ๑ คือ สมองส่วนหน้าและส่วนกลาง
อธิบายว่า เหมือนอย่างว่าฉันนึกตามแต่เห็นรูป คนถอยยืนอยู่คน ๑
นึกตามเองไม่รู้ว่าอะไร เป็นแต่ฉายรูปส่งเข้าไปยังมันสมองตอน
ที่อยู่ข้างท้ายทอย มันสมองส่วนนั้น ถ้าไม่เคยเห็นคนถอยยืนมา
แต่ก่อนก็ไม่รู้ว่าอะไร ต่อเคยเห็นจึงจำได้ว่ารูปนั้นเป็นคนถอยยืน ก็
บอกต่อไปโดยทางเส้นประสาทถึงมันสมองส่วนความคิด ที่อยู่ตรง
หน้าผากว่าคนถอยยืน ทันทีก็ยินเสียงดัง บัง ก็ส่งเสียงนั้นเข้าไปยัง
มันสมอง ส่วนซึ่งอยู่ต่อหน้าเข้าไปทั้ง ๒ ข้าง มันสมองส่วนนั้นเคย
ได้ยินจำได้ว่าเสียง ดัง เช่นนั้น เป็นเสียงยิน ในขณะนั้นเองก็ยิน
เสียง “ซึก” จำได้ว่าเป็นเสียงลูกขลุ่ยแล่นผ่านอากาศ ก็บอกไปยัง
มันสมอง ที่อยู่ตรงริมหน้าผาก ซึ่ง (เป็นอวัยวะ) สำหรับคิด

มันสมองส่วนนั้นชื่อว่า ^๒มนุษย์ ^๔บิณฑิมา เห็นว่าถ้าถูกขันธ์จะเป็นอันตราย
 จำต้องหลีกเลี่ยง จึงส่งสายเส้นประสาทให้บอกคนให้พาตัวไปแอบแฝง
 ให้พ้นทางขันธ์ ดังนี้ ภาวะประณาลิงกับมนุษย์แต่ละฝ่ายคล้ายคลึงกัน
 มากก่ก แต่ผิดกันเป็นข้อสำคัญอย่าง ๑ ที่หน้าผากลิงย่อมลาด
 แต่หน้าผากมนุษย์ตรง ขอนสอให้เห็นว่าทาสไม่ฉลาดเหมือนมนุษย์
 เพราะห้องมันสมองสำหรับคิดเล็ก มันสมองส่วนนั้นน้อยกว่ามนุษย์
 จึงไม่มีปัญญามากเหมือนกับมนุษย์ แม้เห็นได้จำได้ก็ไม่สามารถ
 จะคิดได้เท่าไรนัก

เมื่อ พ. ศ. ๒๔๐๖ เริ่มพบหวักระโหลกมีลักษณะอยู่ในระหว่าง
 มนุษย์กับลิง และต่อมาพบหวักระโหลกเขื่อนนอกหลายหัว เกิด
 ปัญหาข้อกันว่าเขื่อนนอกเป็นมนุษย์หรือเป็นลิง ครั้นพบหวักระโหลกและ
 โครงกระดูกเขื่อนนอกเมื่อภายหลัง มีโครงข้อเท้าด้วยหินอยู่ด้วย
 ก็รู้ว่าเป็นมนุษย์ ก็เกิดปัญหามนุษย์คล้ายลิง Apeman นั้น (นำ
 เรียกในภาษาไทยคำว่า “คน” เพราะไม่นับเป็นมนุษย์ที่จะพึงอุปสมบท
 ได้) จะสืบพันธุมาอย่างไร จึงเอาหวักระโหลกคนคล้ายลิงกับ
 หวักระโหลกมนุษย์และหวักระโหลกลิงใหญ่ (คือ คอลิดา และชิม
 เป้นต์) เข้าเปรียบกัน เห็นได้ว่าหวักระโหลกคนคล้ายลิงนั้นเหมือน
 มนุษย์หมดทุกอย่าง เว้นแต่

(๑) เล็กกว่ามนุษย์

(๒) หน้าผากลาดกว่ามนุษย์ แต่ชันกว่าลิง

(๓) กระดูกหลังด้วยหินออกมามากกว่ามนุษย์ แต่ไม่เท่าลิง

(๔) กระดูกหลังคือเป็นแท่งเดียวตลอดเหมือนกันถึง ไม่มี
หัวข้อเหมือนมนุษย์

(๕) กระดูกซี่โครงได้ขอบยื่นคานุนออกมาเหมือนกันถึง
ไม่มีมเข้าไปเหมือนมนุษย์

(๖) ปลายลูกคางไม่ยื่นเหมือนมนุษย์ กลับหักเข้าไปคล้าย
กับลิง

(๗) กระดูกขาตะไกรยาวกว่ามนุษย์ แต่ไม่เท่าลิง
และยังมีลักษณะที่อื่นเช่นแขนและขาเป็นคั่น ก็อยู่ในระหว่าง
คนกับลิงทำนองเดียวกัน

มีอธิบายในวิชามนุษย์วิทยา Anthropology ว่ารูปพรรณของ
มนุษย์ย่อมผิดกัน เช่น ขาวบ้าง ดำบ้าง หน้าตาเป็นอย่างนั้นบ้าง
อย่างนี้บ้าง แต่ผิดกันเพียงภายนอก ส่วนโครงกระดูกมนุษย์ที่ยังมี
พันธุ์อยู่ในปัจจุบันนี้ผิดกันแต่เป็น ๒ พันธุ์ Species กำหนดในตำรา
เรียกว่า ฮอสเทรเลียน พันธุ์ ๑ นิโคร พันธุ์ ๑ มงโคเลียน พันธุ์ ๑
และยุโรปเลียน พันธุ์ ๑ ลักษณะมนุษย์เช่นกล่าวมา เช่นหน้าผากค้ง
และลูกคางยื่นเป็นคั่นเหมือนกันทุกพันธุ์ มีแปลกอยู่แต่พวกคนขาว
ชาวฮอสเทรเลียน (ซึ่งใกล้จะสูญพันธุ์อยู่แล้ว) กระดูกโครงคางยื่น
ออกมาเช่นคนคล้ายลิงเล็กน้อย แต่โครงกระดูกที่อื่นก็เหมือน
มนุษย์ และพันธุ์ยังอยู่รู้ ใดแน่ว่าเป็นมนุษย์ ถึงกระนั้นก็ชวนให้น่าพิศ
ว่า หรือลิงใหญ่จะแปรพันธุ์มาเป็นคนคล้ายลิง และคนคล้ายลิงจะ
แปรพันธุ์มาเป็นมนุษย์ แต่มีหลักฐานปรากฏอยู่ ด้วยชุกพบโครง

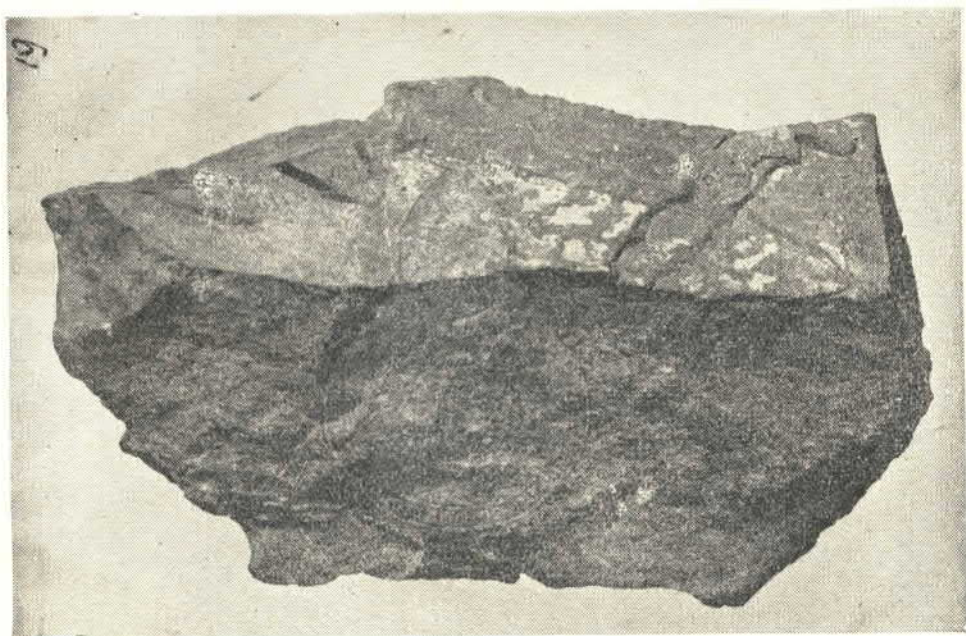
กระดุกมนุษย์ที่มีฟันซี่ยาวมาจนปัจจุบันนี้ ในภูมิวิภาคสมัยเดียวกันกับ
โครงกระดูกคนคล้ายลิงหลายแห่ง แสดงให้เห็นว่ามนุษย์กับคน
คล้ายลิงมีอยู่ในสมัยเดียวกันถึง ๒ พันปี ไซแต่เท่านั้นโครงกระดูก
คนคล้ายลิงที่ขุดพบที่ต่าง ๆ ในยุโรป ในแอฟริกา ในชวา และ
ในเมืองจีน ยังมีลักษณะเหมือนกัน จนเกิดสงสัยในพวกนักปราชญ์ว่า
กระดูกคนคล้ายลิงที่พบในประเทศต่าง ๆ นั้น จะเป็นแค่พงศ์ Genus
เดียวกัน แต่ต่างพันธุ์ Species กันเหมือนอย่างมนุษย์ในปัจจุบัน
ชั้นนี้อยู่ในระหว่างพิจารณาหาหลักฐานให้แน่นอนต่อไป ในชั้น
ตามตำราวิชาก่อนประวัติศาสตร์ กำหนดมนุษย์ชั้นก่อนเก่าแต่เป็น
๒ พงศ์ เรียกมนุษย์ที่มีฟันซี่ยาวว่า คนมนุษย์ Homo Sapien
และเรียกคนคล้ายลิงที่ลักษณะว่า คนเนแอนเดอร์ทัล Homo Neander-
thal (ตามชื่อตำบลในแอฟริกาที่ขุดพบโครงกระดูกแรกของคนคล้ายลิง)
เหตุใดพวกคนคล้ายลิงจึงค้นพบกันไม่หมด ยังจะต้องค้นต่อไป ใน
ตำรากล่าวแต่ว่าการผันแปรรูปพรรณนั้นซ้ำมาก

ในตำราสัตวศาสตร์ Zoology กำหนดว่าสัตว์ชาติต่างกันด้วย
อาหารเป็น ๓ จำพวก จำพวก ๑ กินเนื้อเป็นอาหารเรียกว่า Carnivora
เช่นราชสีห์และเสือเป็นต้น จำพวก ๑ กินพืชทุกชาติเป็นอาหารเรียกว่า
Herbivora เช่นช้างม้าวัวควายเป็นต้น จำพวก ๑ กินทั้งเนื้อและ
พืชทุกชาติเป็นอาหารเรียกว่า Omnivora คนอยู่ในจำพวกนี้ ทั้ง
อยู่ในจำพวกสัตว์กินนม Mammalia ด้วย เพราะฉะนั้นคน (รวม
ทั้งพวกคล้ายลิงและพวกมนุษย์) เมื่อแรกมีขึ้นคงอยู่ด้วยกันแต่กับ

ลูกเมียของตน โดยปกติหน้าแล้ง ก็อยู่ในที่แห้งหรือในสมุทมนุ่มไม้
 ถ้ำหน้าฝนหรือเกรงภัยอันตราย ก็เข้าอาศัยอยู่ในถ้ำและเพิงผา การ
 อาชีพ ผู้ชายเที่ยวล่าสัตว์ ผู้หญิงเที่ยวขุดหาพืชอาหารมาสู่กันกิน
 ภัย ๆ ภัยยังไม่รู้จักยิงก็ ทั่วก็เปลือยเปล่า และมีชนปกคลุมทั่ว
 ทั้งกายคล้ายกับลิง มวลเหตุที่คน (หรือเฉพาะแต่พวกมนุษย์) จะใช้
 เครื่องนุ่งห่มนั้น สันนิษฐานกันว่าจะเกิดขึ้นเมื่อสมัยน้ำแข็ง Glacier
 Period เพราะหนาวจัดทนไม่ได้ พวกที่ไม่สามารถทั้งเดินทั้งเอา
 หนั่งสัตว์เข้าคลุมกายกันหนาวจนก่อน แล้วเลยเห็นว่าสยายก็และ
 เป็นประโยชน์อย่างอื่นด้วย จึงใช้หนั่งสัตว์นุ่งห่มต่อมา (ถึงกระนั้น
 มนุษย์บางจำพวกที่อยู่ในแคว้นร้อน ไม่เห็นประโยชน์ที่จะทำตาม หรือ
 เป็นแต่ยุ่งขัดเคืองพอกับเอาภัยยังมีมาจนทุกวันนี้) แต่คนฝึกกับสัตว์
 เทียบกันเป็นข้อสำคัญที่มีอยู่มาก สามารถคิดทำเครื่องมือ
 Implement ขึ้นใช้ช่วยตัวได้ตั้งแต่เริ่มมา เครื่องมือของคนโบราณ
 ขึ้นก่อนประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏอยู่ มีทำด้วยหินหรือด้วยทอง
 สัมฤทธิ์หรือด้วยเหล็ก นักปราชญ์พิจารณาเห็นว่าเครื่องมือเหล่านี้
 เกิดขึ้นต่างสมัยกัน ในตำราวิชาก่อนประวัติศาสตร์ จึงเอาเครื่องมือ
 ด้งเป็นเกณฑ์กาลในเรื่องประวัติของคนโบราณขึ้น ก่อนประวัติศาสตร์
 เรียกกาลชั้นแรกว่า “อายุหิน Stone Age” กาลชั้นกลางเรียกว่า
 “อายุทองสัมฤทธิ์ Bronze Age” และกาลชั้นหลังเรียกว่า
 “อายุเหล็ก Iron Age”

กาลที่เรียกว่า ายุหิน Stone Age เก่าก่อนและนานกว่าเพื่อน
ต้องแบ่งต่อไปเป็น ๓ ตอน ชั้นต้นเรียกว่า ปะเลโอลิธิค Palaeolithic
ตรงกับ หินเก่า ตอน ๑ ชั้นกลางเรียกว่า เมโสลิธิค Mesolithic
ตรงกับ หินกลาง ตอน ๑ ชั้นหลังเรียกว่า เนโอลิธิค Neolithic
ตรงกับ หินใหม่ ตอน ๑ เรื่องประวัติของคนโบราณใน ๓ ตอนนี้
ผิดกันอย่างไร อธิบายหลักฐานที่พบกันต่อไปนี้

ในอายุหินเก่า Palaeolithic นั้น มีเครื่องมือหินที่ได้นำมา
ต่าง ๆ ทำเป็นแท่งของ ๒ อย่าง คือ Axe แปลตามศัพท์ว่า ขวาน
แต่รูปขวานชั้นหินเก่า ปลายแหลมคมทั้ง ๒ ข้าง แล้วจึงทำสำหรับ
มือจับ ต่อถึงอายุหินใหม่จึงได้ทำเป็นคมขวานที่เราเรียกกันว่า ขวาน
ฟ้า มีขวานหินเช่นพรรณนามาอย่างหนึ่ง กับเครื่องมือ Scrapers
ทำหินให้มีคมตลอดหน้าสำหรับขูดอย่างหนึ่ง เครื่องมืออย่างอื่นที่
ทำด้วยหินเช่นเครื่องสาคั่วหรือสำหรับใช้สาคั่วกระดูก หรือใช้บดกันตัว
กระดูก หามไม้ ขอน้ำเพื่อให้เห็นว่าเครื่องมือนอกจาก ๒ อย่างนั้นคงใช้
ทำด้วยไม้ เช่นเครื่องมือสำหรับบดกันตัว ก็คงใช้ไม้พลองตะบอง
ดิน เครื่องมือสาคั่วกระดูกใช้เหล็กแหลว หากเครื่องมือไม้ของคน
โบราณเมื่อจมอยู่ในดินผุย่อยเลือนหายไปหมด คนภายหลังจึงพบแต่
เครื่องมือที่ทำด้วยหิน เพราะเหตุใดจึงทำเครื่องมือด้วยหินแต่ ๒ อย่าง
ข้อนี้อธิบายว่าขวานหินนั้นสำหรับตัดกระดูกเอาไขมันแล้วเอาน้ำมัน เครื่อง
ขูดนั้นสำหรับขูดหนังและมันที่ติดหนังสัตว์ ทำให้หนังบางใช้เป็น
เครื่องมือห่มได้ การเหล่านี้จะใช้เครื่องมือไม้ไม่ได้ จึงเพียรทำ

เครื่องชุก

สมัยหินกลาง พบในถ้ำกระดำ แขวงจังหวัดลพบุรี

ชวานกำปั่น

สมัยหินกลาง พบในถ้ำกระดำ แขวงจังหวัดลพบุรี

เครื่องมือน้อยหิน เครื่องมือหินครึ่งอายุหินเก่าผอมทำส่วนธรุกรรม
 เป็นแค่ซากหินมาสะกิดให้กระเพาะเหลืออยู่เพียงเท่าต้องการ แต่
 เมื่อผู้ศึกษาวิชาก่อนประวัติศาสตร์พิจารณาถึงเกิดพิศวง ด้วยเห็นว่า
 คนโบราณนั้นมันมีแต่ไม้ค้อนกับหินเป็นเครื่องมือสำหรับทำ ทำ
 อย่างไรจึงสามารถสกิดให้เครื่องมือหินเป็นรูปร่างอย่างแบบเดียวกัน
 และเพราะเหตุไรจึงทำเหมือนกัน ๆ กันแทบทุกจำพวก แม้อยู่ห่าง
 ห่างกันไกล ๆ ก็เกิดความคิดว่าคงเป็นเพราะเคยทำสลับต่อกันมา
 หลายชั้นชั่วบุรุษ จนชำนาญงานรู้จักประเภทหินและรู้จักวิธีสกิด
 แม้ด้วยไม้ค้อนกับหินทำให้เป็นรูปร่างต่าง ๆ ได้ตามใจ ข้อที่พบ
 เครื่องมือหินอย่างเดียวกันในที่ต่าง ๆ ห่างไกลแม้จนถึงต่างประเทศ
 กันนั้นสันนิษฐานว่าคงเป็นเพราะมีการคมนาคมถึงกันได้รู้ ได้เห็น
 แบบอย่าง ก็ทำกันต่อไป เมื่อเวลาผ่านไปหลายแห่งเช่นนั้น คนมี
 ความคิดในจำพวกหรือประเภทต่าง ๆ ก็เปลี่ยนวิธีสกิด หรือเปลี่ยนรูป
 และคิดเครื่องมืออย่างอื่นเพิ่มขึ้นต่อไป แบบและฝีมือทำเครื่องมือ
 จึงผิดกันมาตามกาลและถิ่นฐาน อันนี้เป็นเหตุให้นักปราชญ์ในวิชา
 ก่อนประวัติศาสตร์บัญญัติ เรียกเครื่องมือทำเครื่องมือหินเป็นชื่อต่าง ๆ
 (อย่างเดียวกันที่เราเรียกสายรคนอย่างหนึ่งว่า “แบบครุฑเชิงหวาย”
 ฉะนั้น) ดังข้อไว้ในตำราหลายอย่าง เมื่อตรวจพบเครื่องมือหินของ
 คนโบราณที่ไหนพิศจน์ว่าเป็นฝีมือ Culture แบบไหน แล้วเทียบกับ
 ภูมิลาตุตรงที่พบก็รู้ว่ามีคนอยู่ที่ตรงนั้นตั้งแต่เมื่อไร แต่เครื่องมือแบบ

อายุหินเก่าไม่เล็กกว่าทำที่หินยังขรุขระ กล้วยไม้แต่กระบวนสักก็หิน
งันน

อายุหินกลาง Mesolithic Age นั้นว่ากะโหลกไม่ขานัก ที่ขุดพบ
เป็นอายุหนึ่งต่างหาก เพราะมีเครื่องมือหินที่ฝังอยู่ในระหว่างแบบ
อายุหินเก่า Palaeolithic กับอายุหินใหม่ Neolithic เห็นได้ว่า
ทำในสมัยเมื่อกำลังจะเปลี่ยนแบบเครื่องมือ ในอายุหินกลางนี้ (เกี่ยว
ข้องกับเมืองไทย คงจะปรากฏต่อไปข้างหน้า) ข้างที่จะเป็นเวลาอายุ
ที่เกิดเหตุสำคัญอย่างยิ่งแก่มนุษย์ คือที่เริ่มสามารถจะเอาไม้สัก
ให้เกิดไฟขึ้นได้ ศาสตราจารย์คาเลนเฟล บอกว่าชนที่มนุษย์สามารถ
ทำให้เกิดไฟขึ้นได้แต่เมื่อใดนั้น หลักฐานที่ได้พบเป็นอย่างดีที่สุด
คือถรากเตาไฟ พบในแถบประเทศจีนอยู่ในภูมิภาคราวสัก ๑๐,๐๐๐ ปี
แต่มนุษย์จะรู้จักสไฟมาก่อนหน้านั้นแล้วก็เป็นได้ การที่รู้จักทำไฟ
ให้เกิดได้นั้น เป็นเหตุให้ฐานะของมนุษย์เปลี่ยนแปลงหลายอย่าง
เป็นต้นแต่อาจกันหนาวและป้องกันอันตรายจากสัตว์เคี้ยวรูดาน หรือ
แม้ลัทธิลัทธิทั่วไปก็ช่วยของไฟ ให้ความสุขและปลอดภัยอันตราย
ไม่ต้องคอยหลบเลี่ยงหลักหินอยู่เป็นนิจเหมือนแต่ก่อน ก็เป็นประโยชน์
ให้มนุษย์เริ่มตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นหมู่หมวดกันแต่บัดนั้นมา

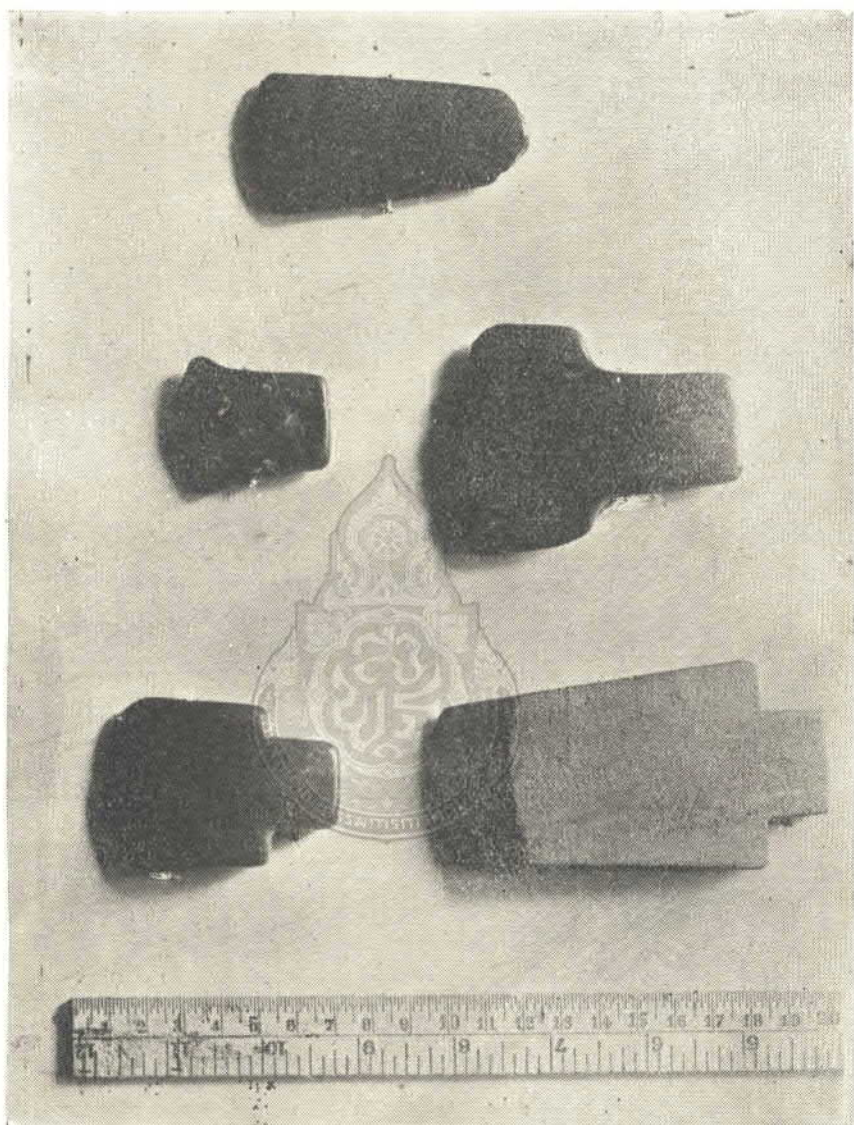
อายุหินใหม่ Neolithic Age เริ่มแต่เวลาเมื่อมนุษย์ชอบขุด
เป็นหมวดหมู่กัน และการแสวงหาอาหารไม่ลำบากเหมือนแต่ก่อน
แล้ว หรือถ้าอย่างหนึ่ง คือในเวลาเมื่อมีเวลาว่างมากจนเกินไป
ทำเครื่องมือหินให้ประณีตมากขึ้นด้วยฝีมือที่ให้อย่างเรียบร้อย ข้างที่จะ

ชักเงา เครื่องมือของคนโบราณบรรดาที่ทำรูปและแผ่นโลหะเรียบเรียบ
(เช่นเรียกกันว่า ขวานฟ้า ที่ขุดพบในประเทศสยามมีอยู่ในพิพิธภัณฑ์
สถานปารีส) เป็นของทำขึ้นในอายุหินใหม่ทั้งนั้น นอกจากนั้น เมื่อ
มนุษย์ช่วยรวบรวมกันตั้งกลุ่มมา ก็เกิดความคิดช่วยกันหาเลี้ยงชีพ
ให้สะดวกยิ่งขึ้น เช่นเอาพรรณพฤกษากินที่เคี้ยวต้องเคี้ยวเสาะหา
มาปลูกทำเป็นไร่ถางเก็บกินได้ง่ายและจับสัตว์พันธุ์ที่ไม่ค่อยมาเลี้ยง
แล้วประสมพันธุ์ไว้กินหรือใช้เป็นพาหนะ คลองถนนรู้จักปลูกพืช
กระถอมที่อยู่อาศัย เจริญอารยธรรมยิ่งขึ้นเป็นลำดับมา

อายุทองสัมฤทธิ์ Bronze Age เริ่มเมื่อราวสัก ๖,๐๐๐ ปี
มานี้ ศาสตราจารย์คาเลนเฟลด์บอกว่า พวกมนุษย์ที่อยู่กลางเอเชีย
เริ่มเอาธาตุทองแดงกับซิลิกอนมาหลอมประสมกันเป็นทองสัม-
ฤทธิ์ หล่อทำเป็นเครื่องมือและภาชนะต่าง ๆ ขึ้นก่อน ความรู้อันนั้น
แพร่หลายต่อไปถึงมนุษย์พวกอื่นโดยลำดับ อธิบายว่า “แพร่หลาย
โดยลำดับ” นี้ เป็นเวลานับด้วยหลายพันปี แม้จนทุกวันนี้ยังไม่
แพร่หลายไปถึงมนุษย์บางจำพวกก็มี แต่เมื่อรู้วิธีทำทองสัมฤทธิ์
ไปถึงพวกไหน พวกนั้นก็เปลี่ยนเครื่องมือหินเป็นเครื่องมือทอง
สัมฤทธิ์ เพราะทำง่ายกว่าสกัดหิน ซิอันมีหลักฐานประหลาดอยู่ที่
เครื่องมือสัมฤทธิ์ชนโบราณที่ขุดพบ มีลักษณะตามรูปเครื่องมือหิน
ชนอายุหินใหม่ แม้ขวานและพราที่ใช้กันจนปัจจุบันนี้เคียวปักมีแต่
เครื่องมือหิน

อายุเหล็ก Iron Age นับว่าเริ่มเมื่อสัก ๔,๕๐๐ ปีมาแล้ว วิทย
มนุษย์เดิมในประเทศอังกฤษในยุโรป คือวิธีถลุงเหล็กทำเครื่องมือ
และเครื่องใช้ได้ก่อน แล้วความรู้นั้นแพร่หลายไปอย่างทีกล่าวนมาแล้ว
จึงได้ใช้เหล็กทำเครื่องมือและเครื่องใช้ต่าง ๆ ขึ้นแทน

เรื่องก่อนประวัติศาสตร์ต่อกับประวัติศาสตร์ เมื่อใด ชื่อนี้
ต่างชาติต่างเวลากัน ชาติหลักแต่ว่าชาติใดมีเรื่องพงศาวดารที่พิ
รุธได้แต่เมื่อใด ก็นับว่าเข้าเขตต์ประวัติศาสตร์เมื่อนั้น มีตัวอย่างอ้าง
ในคำกล่าวเมื่อราวสัก ๖,๐๐๐ ปีมาแล้ว ที่ในยุโรป มนุษย์ยังเป็น
ชาวป่าทุ่งหม่นหม่น แต่ในเวลานั้นเองที่ในประเทศอียิปต์ มีการ
ปกครองเป็นอารยธรรม และมีตัวอักษรใช้กันอยู่แล้ว จึงนับว่ามนุษย์
พวกอียิปต์เข้าสู่ประวัติศาสตร์ก่อนมนุษย์ชาติอื่นทั้งสิ้น ตัวอย่างที่
กลายกันก็มี เช่นพวก "ปาปวน" Papuan เป็นคนป่าอยู่บนภูเขา
กลางเกาะนิวกินี New Guinea พวกฝรั่งชอลันดาตรวจแผนที่อาณา
เขตต์ เพิ่งเข้าไปพบเมื่อ ค.ศ. ๑๕๐๐ คนพวกปาปวนนั้นยังใช้
เครื่องมืออย่างสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เช่นขวานหินเป็นต้น และ
ไม่เคยออกไปพบปะกับคนพวกอื่นนอกถิ่นของตน ได้ถามก็ไม่ไ้
เรื่องราวมนุษย์พวกปาปวนนั้นเป็นเทือกแถวของมนุษย์จำพวกใด และ
มาแต่ไหน เพราะพวกปาปวนเองก็ไม่รู้ เช่นนี้คือนับว่าพวกปาปวน
เข้าเขตต์ประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ ค.ศ. ๑๕๐๐ (พ.ศ. ๒๔๔๓) เป็น
ต้นมา

ขวานหิน สมีหินขัด

๑. อย่างชนิดมีบ่า ว่าเป็นของชนชาติตระกูลมอญ-เขมร
 ๒. อย่างชนิดธรรมดา ว่าเป็นของมลายู
- ได้มาจากมณฑลพายัพ.

การจนถึงปัญหาข้อสำคัญที่หม่อมฉันถามศาสตราจารย์คาเลน-
เพลล์ ข้อ ๑ ว่าตามที่ปรากฏว่าสัตว์เช่นเสือและช้างก็ มนุษย์ก็
มีในสมัยก่อนประวัติศาสตร์แทบทั่วทุกแห่งในโลกนี้ จะเข้าใจว่าสัตว์
หรือมนุษย์นั้นเคยร่วมกันเกิดขึ้นตามที่ต่างๆ หลายแห่งพร้อมกันนั้นไม่ได้
จะต้องเกิดจากพืชพันธุ์ที่ร่วมกันแต่เดิมแล้วจึงแยกย้ายกระจ่ายไป
แก่หรือไม่ว่า พันธุ์มนุษย์ที่เกิดขึ้นทีไหนก่อน แยกย่อยว่าขึ้นเป็นข้อ
ที่ผู้ศึกษาวิชาก่อนประวัติศาสตร์กำลังค้นหาหลักฐาน ส่วนตัวแเอง
เชื่อว่าพันธุ์มนุษย์เกิดขึ้นทางกลางเอเชียก่อน แล้วกระจ่ายไปทาง
ตะวันตกจนถึงยุโรปและอเมริกาทาง ๑ อพยพกระจ่ายมาทาง
ตะวันออกคือมาทางเมืองจีนแล้วกระจ่ายค่อลงมาทางข้างใต้ ผ่าน
ประเทศสยามและกัมพูชาลงไปทางเกาะสุมาตรา เกาะชวา และ
เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิกทาง ๑ การที่นักตรวจค้น เช่นเข้าไป
สืบสวนหาความรู้ในประเทศสยามก็ดี และที่สก็ตซ์อาสาสมัคร
ชมทรัพย์ก่อนประวัติศาสตร์ในแหลมมลายูนกก็ ก็เพื่อจะพิสูจน์ความ
ข้อที่ว่ามา หลักฐานเท่าที่พบแล้วในเวลานี้ ได้พบเครื่องมือหินของ
มนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ ตั้งแต่เมืองจีนเป็นระยะมาจนตลอดประเทศ
สยาม ยังขาดอยู่ในตอนประเทศสยามต่อกับประเทศมลายู

ทรงนมเืองที่จะต้องทูลแทรก คือ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ มี
นักปราชญ์วิชาก่อนประวัติศาสตร์คน ๑ ชื่อศาสตราจารย์สารสิน
Sarasin เป็นชาติสวิสส์เข้าไปกรุงเทพฯ เพื่อจะตรวจค้นหาเครื่องมือ
มนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ กระทรวงมหาดไทยมอบให้ราชบัณฑิตย-

สภาช่วยออกทุนค่าสตราจารยสารสิน แยกไต่ขึ้นไปตรวจถ้าต่าง ๆ
 ถึงเมืองเชียงราย แล้วลงมาตรวจที่ท่าเขาสนามแจงแขวงเมือง
 ลพบุรีและที่เขางเมืองวรชบุรี เวลานั้นหม่อมฉันป่วยพอก่อนคล้าย
 ขึ้นแต่ยังคองนอนอยู่ แยกออกไปหา ไกลันทนากัน ครั้นแก่กลับไ
 ยูโรปไปแต่งรายงานการที่ตรวจ และส่งตัวอย่างเครื่องมือหินที่ขุดพบ
 มาให้หม่อมฉัน หม่อมฉันได้พิมพ์ไว้ในหนังสือเจอรันัลของสยาม
 สมาคมเล่ม ๒๖ ตอนที่ ๒ ประจำเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ (The
 Journal of the Siam Society, Vol. XXVI, pt. 2.) ตามรายงาน
 ของศาสตราจารย์สารสิน ว่าเครื่องมือหินชั้นก่อนประวัติศาสตร์ที่ขุด
 พบในประเทศไทย มีทั้งอายุหินกลางและอายุหินใหม่ แต่ชั้นอายุ
 หินเก่ายังหาพบไม่ ด้วยไม่มีเวลาพอ จะตรวจค้นไม่ได้จนถึง เพราะ
 ในบรรดาถ้ำอันน่าจะเป็นที่อาศัยของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ ชาว
 สยามทำเป็นสถานที่ในศาสนาเสียแทบทุกแห่ง จะขุดตรวจก็ขัดข้อง
 หม่อมฉันได้บอกเรื่องนักกับศาสตราจารย์คาเลนเฟลล์ แกว่าแก่เห็นด้วย
 กับศาสตราจารย์สารสิน ว่าในประเทศไทยมีที่ที่น่าจะตรวจหาหลักฐาน
 ทางวิชาที่ก่อนประวัติศาสตร์อยู่มาก แต่ที่ชาวสยามทำเป็นวัด
 เสียนั้นก็ไปอย่างหนึ่ง ด้วยเป็นเครื่องบ่งกันมิให้ใครไปเที่ยวขุด
 เล่น เพราะการขุดค้นขุมทรัพย์ก่อนประวัติศาสตร์ต้องพิจารณา
 มาก ต่อเป็นผู้อำนวยการในการนี้ก็จะขุดได้เรื่อยเรื่อย ถ้าเป็นแต่ไป
 ขุดทดลองวิชาที่พาให้เสียของเสียเปล่าไม่ได้ความรู้อันใด ความชอบ
 เคยมีอุทาหรณ์เช่นครั้งหนึ่งพวกขุดแร่ในอาฟริกา ขุดพบหัวกระดูก

คนโบราณอย่างแปลกมากที่เมืองโรกิเลีย เจ้าของเหมืองแร่ได้หวั
 กระโหลกนั้นไว้ แล้วส่งไปให้นักปราชญ์ตรวจ ก็ไม่สามารถรู้ว่า
 จะเป็นอายุคราวไหน เพราะผู้ขุดพบจำที่ไม่ได้และไม่ได้สังเกตภูมิอากาศ
 ตรงที่พบหวักระโหลกนั้น เลยเป็นขณูหามาจนทุกวันนี้ มีเรื่องที่ตัว
 หม่อมฉันได้ทราบแก่ตนเองเป็นทำนองเกี้ยวกันก็ครั้งหนึ่ง ด้วยพระ
 ภิษรป ๑ สิ่งของก่อนประวัติศาสตร์ที่ขุดพบในแขวงเมืองชยันนาทมา
 ให้พิพิธภัณฑสถาน มีทั้งขวานหินอายุหินใหม่และเครื่องหม้อให้ออก
 หลายสิ่ง และบอกมาว่าในที่นั้นขุดพบหวักระโหลกมนุษย์ด้วยหัว ๑
 แต่พวกคนใหญ่เขาเอาไปทำฌายนกิจเสีย เลยค้นกัน

เรื่องก่อนประวัติศาสตร์ที่ขุดพบก็ครั้งหลัง นึกว่าจะหมดเพียง
 เท่านั้น ครั้นมาอ่านหนังสือเรื่องแหลมมะลายูที่เพิ่งได้มาใหม่ เรียก
 ชื่อว่า “มะลายู” Malaya นายพันตรีชอเอนริเควซ Enriquez
 เป็นผู้แต่ง ความมาปรากฏในข้อ ๑ ซึ่งเห็นว่าน่าจะถูกต้องไป
 ในหนังสือนั้นเขากล่าวว่าภูมิณฑลเดิมของแหลมมะลายู เป็นแผ่นดิน
 ติดต่อกันไปถึงเกาะต่าง ๆ ที่เรียกรวมกันว่า หมู่เกาะมะลายู นับตั้งแต่
 เกาะสุมาตรา เกาะชวา เกาะบอร์เนโอ และเกาะฟิลิปปินส์ แม้
 ชาวสยามเดิมก็เป็นแผ่นดิน หรือว่าอีกอย่างหนึ่ง แผ่นดินอาเซมติด
 ต่อกันไปตกทะเลเมื่อพันเกาะเหล่านั้น ช่อข้ามอยู่ที่หลักฐานเขาอ้าง
 อย่างที่ ๑ ด้วยหยั่งน้ำทะเล น้ำไปลึกตั้งแต่ร้อยวาขึ้นไปต่อเมื่อพัน
 หมู่เกาะเหล่านั้นแต่ทางตะวันออกไปจนชาวสยาม น้ำคนไม่ถึงห้าสิ่วา
 ตั้งแต่เมืองพะม่าลงมา ตลอดไปจนชายฝั่งเมืองเขมรและเมืองญวน

ต่อให้เห็นว่าคอนน้ำลึกเนื่องมาจากมหาสมุทรปายีฟิค ทะเลคอนน้ำ
 ลึกเป็นแผ่นดินอยู่ก่อนแล้วถล่มลงไปด้วยแผ่นดินไหว จึงเกิดเป็นเกาะ
 เกียนต่าง ๆ อ้างหลักฐานอย่างที่ ๒ ว่าสัตว์ต่าง ๆ เช่นช้างและเสือ
 ที่มีอยู่ตามเกาะเหล่านั้น จะมีขึ้นด้วยประการอย่างใด เพราะสัตว์
 เหล่านั้นจะว่ายน้ำข้ามทะเลไปอย่างไรได้ ถึงคนขึ้นเกาะเช่นพวยโครง
 กระตูกที่อยู่ในเกาะชวา ก็ไม่น่าจะว่ายน้ำข้ามทะเลไปได้ ด้วยไม่รู้จัก
 ใช้นานพาหนะอย่างคนขึ้นหลัง คงเป็นเพราะสัตว์และคนเหล่านั้น
 เกิดตกลงไปแต่เมื่อยังเป็นแผ่นดิน ไปมีพืชพันธุ์อยู่ เมื่อแผ่นดิน
 ถล่มลงไปเป็นทะเลก็เลยเกิดเชื้อสายสืบมา

เมื่อวันเสาร์ที่ ๘ เดือนธันวาคม เริ่มศาลศรอาจารย์คาเลนเฟลด์
 นักว่าจะมาหา แต่มาไม่ได้ ด้วยเมื่อกลับมาถึงคโปรมาในเรือพลัค
 ตกกระโถงมา (เพราะตัวแกมันใหญ่โตเกินขนาด จนสมเด็จ
 พระปกเกล้าฯ ตรัสเรียกว่า “กบฏกรรณ” เมื่อแกนำเสด็จเที่ยว
 ชวา แกร์เรื่องราวเกียติเข้าใจพระราชดำริเลยชอบ ถึงมาขอ
 หม่อมฉันจึงไต่ทราบ) มีอาการยอกขัดข้างหลังยังเกินไกลไม่ได้ แก
 บอกว่าขอเชิญหม่อมฉันขึ้นไปกินน้ำชาที่แกอยู่หอโซเติ้ลแคร์กบนเขาสูง
 จึงขึ้นไปกับหญิงพูนเมื่อบ่าย ๔ โมง ยังคุยได้แจ่มใส อาการเห็นจะ
 ไม่มากมายเท่าใดนัก แกบอกว่าการชกชมทรัพย์ที่ตำบลคัวปักกา
 หยุดแล้ว เพราะทำเงินจำนวนเงินที่รัฐบาลอังกฤษอนุญาต ที่แกไป
 สิงคโปร์นั้นเพื่อเอาวัตถุต่าง ๆ ที่ชกได้ไปส่งพิพิธภัณฑ์สถาน และ
 แจงให้ภักษารักษ์ทราบ ตัวแกจะอยู่ที่บับนังอีก ๒ สัปดาห์ พอขึ้น

ชีใหม่จะไปเมืองมณิลา ในการประชุมสโมสรก่อนประวัติศาสตร์
 ตามกำหนด ๓ ปีครั้งหนึ่งตามประเทศต่างๆ แก่กว่าที่แกเซียหม่อมฉัน
 ขึ้นไปที่แกอยู่นั้น เพราะแก่ใจของสมัยก่อนประวัติศาสตร์เขาส่งมา
 ให้แก่ตรวจหลายสิ่ง เป็นของที่ขุดพบในสระวา เอาหีบมาเปิดให้
 หม่อมฉันดู เป็นก้อนหินต่าง ๆ ทั้งนั้น ถ้าเราไปพบโดยลำพังก็เห็น
 จะว่างทั้งเสียโดยมาก รู้ได้ว่าเป็นอะไรแต่ผู้ชำนาญการตรวจของ
 ก่อนประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่เมื่อแก่ใจแรงลักษณะของตัวอย่าง
 เหล่านั้นก็พอเข้าใจ ด้วยพิจารณาเห็นว่ามียอยคนได้ทำอะไรแต่ละอย่าง
 ไว้ให้ผลิตภัณฑ์ของธรรมชาติทางนั้น มีก้อนศิลาที่แก่ให้ดูเมื่อวานนี้ เป็น
 ของประหลาดจับใจก้อนหนึ่ง คือเป็นศิลานีโอไลต์สีน้ำตาล ข้างในมียอย
 เป็นรูปประการังอยู่เต็มไป แกบอกวาศิลาก้อนนั้นเดิมเป็นแต่ประการัง
 อยู่ในท้องทะเล เมื่อราวสัก ๑๒ ล้านปี แล้วไฟในโลกบันดาล
 ให้แผ่นดินในท้องทะเลไหว เข้านั้นมาเป็นภูเขาอยู่บนบก ที่หลังฝนชะ
 หินปูนที่หุ้มห่อ ให้อยู่ละลายไปตามน้ำ ไหลลงทะเลไปที่ละน้อย เข้า
 ไปจับคลุมประการังที่เหลือเป็น Fossil อยู่ ในที่สุดจึงกลายเป็นอยู่ใน
 ก้อนหินที่เราเห็น หม่อมฉันอ่านพบในหนังสือธรณีวิทยา Geology
 กล่าวว่าหินที่มีในโลกนี้มีมากอยู่ ๓ อย่าง คือ หินทรายอย่าง ๑ หิน
 ปูนอย่าง ๑ กับหินกรานิต Granite (เลียงผา) อีกอย่าง ๑ อธิบาย
 ว่าหินทรายนั้นเกิดแต่ฝนชะภูเขาและแผ่นดิน ให้อยู่เป็นทรายลงไป
 ทับถมอยู่ในท้องทะเล หินปูนนั้นเกิดแต่เปลือกหอยและประการังที่ตาย
 ทับถมอยู่ในท้องทะเล หินเลียงผานั้นเกิดแต่ไฟในโลกเผาธาตุให้

ละลาย จนกลายเป็นแก้วมึติตระคนปนอยู่กับเนื้อหิน เช่นเพชรและ
นิล เป็นต้น มาใช้ความรุ่มร่ามที่ปูนขาวเราใช้ก่อคฤหา
มอย่าง ๑ ทำด้วยหินปูน เรียกกันว่า ปูนหิน อีกอย่าง ๑ ทำด้วย
เปลือกหอย เรียกว่าปูนหอย อันที่จริงทำด้วยเปลือกหอยทั้ง ๒ อย่าง
ผิดกันแต่ว่าเป็นเปลือกหอยก่อนประวัติศาสตร์กับเปลือกหอยในประวัติ
ศาสตร์เท่านั้น

ชุดชุมทรัพย์ก่อนประวัติศาสตร์

ชุมทรัพย์ที่หม่อมฉันไปดูอยู่ อยู่ใกล้แม่น้ำกลาลามคาที่ขึ้น
มาเมืองไทรกษัตริย์ ในตำบลตัวบักกา อยู่ในท้องที่อำเภอ
ปรอวินสเวเลสลี แขวงเมืองบึง ห่างจากฝั่งทะเลราว ๑๒๕๐ เส้น
หม่อมฉันไปรถยนต์จากบึง เสด็จลงเรือข้ามฟากไปขึ้นที่ตำบล
บักเคอร์เวอร์ท แล้วเดินไปตามถนนราว ๔๘๐ เส้น ถึงเชิงสะพาน
ข้ามแม่น้ำกลาลามคา ลงจากรถเดินไปตามคันกันน้ำลึก ๑๐ เส้น
แล้วลงเดินไต่ตามคันน้ำไปอีกสัก ๕ ไร่จึงถึงที่ชุมทรัพย์ ซึ่งศาลตราจารย์
คาเลนเฟลย์กัเต็นต์เป็นออฟฟิศ และปลูกโรงจากที่พักคนทำงานไว้
มีคนทำงานราวสัก ๑๕ คน ตัวศาลตราจารย์คาเลนเฟลย์กัเต็นต์
เจ้าของที่คนไปคอยรับอยู่ที่นั่น เมื่อหม่อมฉันข้ามเรือจ้าง เสด็จ
ไปพบเจ้าเมืองบึง ฯ ออกสนทนากันไปด้วยอีกคน ๑

ชุมทรัพย์ที่ขุดนั้นอยู่ในที่วากกลางท้องนา มีเป็นโคกอยู่ ๓ โกก
พื้นเริ่มขุดโคกแรก เกือบวันขุดไปยังไม่ถึงหนึ่งในสิบของโคกนั้น

เพราะการขุดขุมทรัพย์ก่อนสมัยประวัติศาสตร์จะใช้เครื่องมือที่ทำด้วย
 โลหะ หรือที่เป็นของหนักไม่ได้ ด้วยเกรงจะไปกระทบโบราณวัตถุ
 ให้อยู่ยบเยียบ ใช้น้ำเท่านั้น ความประสงค์ของการขุด ๒ อย่าง
 คือ เพื่อหาโบราณวัตถุอย่าง ๑ เพื่อจะให้รู้ว่าที่ตรงนั้นเดิมเป็นที่
 ของเรา ๑ เครื่องมือใช้ ได้แก่ เขาไม้ไผ่มาเหลารูปเหมือนกับโยพาย
 ค่อย ๆ เขี่ยคุ้ยแผ่นดินลงไปทีละน้อย คล้ายกับเอาปากเข้าให้ดินปลิว
 ไป พบเส็กหรือก้อนอินทกัณฑ์เก็บเอามา ขนแต่จากดินเขาไปทิ้ง
 ถ้าพบสิ่งในเป็นชิ้นใหญ่ฝังคาดินอยู่ก็ห้ามไม่ให้ถึงขึ้นมา ด้วยกลัว
 จะหักสลาย ต้องเกลี่ยดินลงไปจนวัตถุนั้นหล่นคล้อยตัวจึงเก็บมา วัน
 ก่อนหม่อมฉันไปขุดลงไปพบกระดูก ๒ ชิ้นคาดินอยู่ ยังไม่รู้ได้ว่า
 เป็นกระดูกคนหรือกระดูกสัตว์ ศาสตราจารย์คาเลนเฟลด์ให้ขุดไม่
 หมายไว้ ยังจะต้องรอไปจนเกลี่ยดินให้กระดูกนั้นหล่นตัวจึงจะเอามา
 ขันสูตร ของต่าง ๆ ที่ขุดได้นั้น ศาสตราจารย์คาเลนเฟลด์ตรวจทุกชิ้น
 ที่ไม่มีร่องรอยเกี่ยวกับคนทำเอาไปรวมไว้ทางหนึ่ง ชิ้นที่มีสำคัญว่า
 เกี่ยวกับมนุษย์ก่อนสมัยประวัติศาสตร์ แกะบีค้ำเบอร์ลงบัญชีและ
 หมายที่พบไว้ในแผนผังทุกชิ้น ที่แกะขุดนั้นตอน ๑ ขุดลึกตรงลงไป
 หวังจะครบปักขวาง Cross Section ให้รู้ว่าแต่เดิมที่ตรงนั้นเป็นอะไร
 ตอนนั้นขุดสำเร็จแล้ว นอกจากตอนนี้เป็นแต่ขุดค้นหาของ แต่ไม่ได้
 ขุดให้ขึ้นหลุมเป็นย่อ ขุดเกลี่ยดินไปให้เลม่อขึ้น ขุดไม่ได้วันละกี่
 ฝอยน้อย และศาสตราจารย์คาเลนเฟลด์เองก็ลำบากมากอยู่ ด้วย
 แดงของอากาศเย็น ขึ้นไปอยู่ไซเต้ดินนี่ยอกเข้านิ่ง ต้องฉีกจากเขา

แต่เช้าตรู่ ขึ้นรถยนต์ไปส่งที่ท่าขลควัฒนกา เมื่อจะเดินไต่คันนา
ตัวแก่ใหญ่โต ต้องมีคนเดินประคองสองข้างไปจนถึงที่ทำงาน แยก
อยู่เพียง ครึ่งวัน กลับมากินกลางวันที่บึง ตอนบ่ายพัก และหยุด
วันเสาร์วันอาทิตย์ วันอาทิตย์จึงนั่งกันเป็นวันมากินน้ำชาและสนทนา
กับหม่อมฉัน

คราวนี้จะพูดถึงความรู้ที่ได้จากการไปชมขุมทรัพย์ต่อไปตรงที่
ที่แกชดถลกลงไปเป็นรูปคอกขางนั้น ถึงพันคำที่พูดเป็นคืน ต่อขึ้นมา
มีเปลือกหอยมากกว่ามากปนอยู่กับดิน แยกออกให้สังเกตเปลือกหอย
ที่ปนดินอยู่ตอนล่าง ล้วนเป็นกายเหลืออยู่บริบูรณ์ แต่ตอนบนที่ใกล้
จะถึงแผ่นดินเป็นแต่เปลือกหอยหักย่อยเป็นชิ้นเล็ก ๆ ทั้งนี้ อีก
ประการหนึ่งให้สังเกตแนวที่เปลือกหอยหักค้ำกับเปลือกหอยที่ ดิน
เป็นตอนละดี และแนวที่ต่อกันนั้นลากลงไปเหมือนเชิงสะพานจนถึงดิน
เปล่าไม่มีเปลือกหอย แยกออกอธิบายว่าเพราะที่ตรงนั้น เดิมเป็น
หาดทรายชายทะเล เป็นที่มนุษย์ก่อนสมัยประวัติศาสตร์มาเที่ยว
หาหอยกินเป็นอาหาร เมื่อกินแล้วทิ้งเปลือกหอยไว้กับหาด เปลือก
หอยจึงยังเป็นกายที่อยู่ ต่อมาหอยที่ตรงนั้นหมดไป พวกมนุษย์
ที่เคยหาหอยย้ายไปหาที่อื่น ที่ตรงนั้นก็เป็นที่หาดทรายเปล่า คลื่น
ซัดโคลนทรายกับเปลือกหอยแตกหักที่ทิ้งอยู่ในท้องทะเลขึ้นไปท่วม
ทับกลบกายหอยที่พวกมนุษย์ทิ้งไว้ และฝั่งทะเลงอกออกไปเสมอ
จนที่ตรงนั้นเป็นแผ่นดิน น้ำฝนก็พาโคลนและทรายไหลมาจากบนภูเขา

กลับทำให้สิ่งขึ้นเป็นอันดับมา เปลือกหอยจึงจมอยู่ใต้ดินที่ตรงนั้นและ
เป็น ๒ อย่างต่อกัน และแนวที่ต่อกันก็ขึ้นต่างสี และกลายเป็นสะพาน
ยาว และทีมเปลือกหอยไปหมดเพียงที่ขึ้นเปล่า หลักฐานเหล่านี้
สื่อให้เห็นว่าตรงนั้นเป็นชายหาด และเปลือกหอยที่ถมทับกันเป็นของ
ทางสมัย

ส่วนของต่าง ๆ ที่แก้ไขไว้แล้วนั้นมีหลายอย่าง หม่อมฉันจะ
พรรณนาแต่อย่างอย่าง คือ

๑. ดินแดงลำห้วยฝนทาดัว หม่อมฉันขอถามมา ๒ ก้อน ใต้
สิ่งเข้าไปถวายเป็นท่านกัน ๑ หม่อมฉันขอยกหมายจะขยับก่อน แยกออก
อธิบายว่ามนุษย์พวกก่อนสมัยประวัติศาสตร์ หรือแม้มนุษย์ที่ยังเป็น
ป่าเถื่อนในปัจจุบัน ชอบเอาอะไรทาดัวเป็นเครื่องขึงกันอันตราย
ทั่วทุกแห่ง ในที่ที่มีดินแดงพวกมนุษย์ก่อนสมัยประวัติศาสตร์ชอบเอา
ดินแดงทาดัว เจ้าเมืองบึงสามพันถามว่าดินแดงที่พบมีอยู่ที่ไหน
แยกบอกว่าหาได้ตามภูเขาในแถวนี้เอง เจ้าเมืองว่าถ้าเช่นนั้นก็นอนที่
เก่ามา มันจะเป็นของอยู่ตนเองไม่ได้อะไร แยกตอบว่าที่ตรงนั้นก็เห็นกัน
อยู่แล้วว่าเป็นที่หาดชายทะเล ดินแดงมันเป็นของมีตามภูเขา มันจะ
เดินลงมาเองให้ถึงชายหาดได้อย่างไร แยกบอกความเห็นของพวกเขา
นักปราชญ์ต่อไปว่า ที่มนุษย์ชอบเอาดินแดงทาดัวเมื่อตกค้าบรรพ์
นั้น ด้วยเห็นว่าโลหิตเป็นกำลังของมนุษย์ ถ้าโลหิตตกก็อ่อนกำลัง
ลง ถ้าโลหิตตกไม่หยุดก็เลยตาย พิจารณาเห็นว่าโลหิตมีกับน้ำอื่น

ด้วยสีแสด จึงเชื่อว่าสีแสดอาจทำให้เกิดกำลัง ก็เอาดินแสดทาตัว
เหมือนอย่างทาขายาวกำลัง

๒. ไก่กวมมนุษย์ ๑ (หญิงพุนไม่ยอมรับ แกลยเอาเป็น
เรื่องสำหรับล้อหญิงพุนว่าขี้กลัว) แกลยอธิบายว่ามนุษย์ก่อนสมัย
ประวัติศาสตร์ร่างกายเล็กกว่ามนุษย์เดี๋ยวนี้ แต่ฟันโตกว่า เพราะ
ต้องขบเคี้ยวกินเนื้อสดและเนื้อดิบอยู่เสมอ

๓. พบศิลาอีก ๑ สันฐานเหมือนเมล็ดถั่วขนาดใหญ่ที่มี
อยู่ตามท้องธาร แกลยกล่าวว่ากระดูกของมนุษย์ก่อนสมัยประวัติศาสตร์
พวกที่ไปก็ไม่มีใครเชื่อ ใ้ว่าก่อนหินกรวดอย่างนี้มีอยู่ทั่วทุกหน
ทุกแห่ง แกลยให้ชั้นสุกข้างด้านหนึ่งของก้อนกรวดนั้น เห็นขุม
ลงไป และในที่ขุมนั้นราบลึกกับแห่งอื่นเพราะรอยเท้า ก็เลียงแกลไม่ได้
เมื่อกลแล้วหม่อมฉันก็กลับมาเวลาราว ๑๑ นาฬิกา มาทันกิน
กลางวันที่บ้านฉันนี้ ได้เห็นกับนักวิทยาศาสตร์ชาวอเมริกันเล่นเฟลต์ต่อไปว่า
ถ้าแกลยศพอะไรสลักสำคัญ เห็นว่าหม่อมฉันควรจะดู ขอให้บอก
หม่อมฉันจะไปอีก

การดูศพขุมศพก่อนสมัยประวัติศาสตร์ มันสนุกไปกับ
โบราณสถานที่เขาขุดแล้ว เช่นที่เมืองลพบุรีหรือแม่โบราณสถาน
ที่กำลังขุด เช่นขุดตรวจในบริเวณพระมหาสุปวดีพระศรีสุรเพชญ์
เป็นต้น เพราะขุดขุมศพก่อนสมัยประวัติศาสตร์ ทั้งศาสตราจารย์
ผู้ขุดเองและผู้ไป ดูไม่รู้ว่าเป็นอะไรอยู่ก่อน และไม่รู้ว่าเป็น

จะมีอะไร ที่สุดเมื่อได้ของขึ้นมา ก็ต้องเอามาตรวจพิจารณาว่า
มันเป็นอะไร เวลาไปขุดก็มีโอกาสที่จะเจอและจะเจียงกันเรื่อยไป
สักที แต่เมื่อมาคิดดู ก็เป็นการยากยิ่งกว่าขุดตรวจวัดดูสถานอะไร
อื่น ผู้อำนวยการต้องมีความรู้หลายอย่าง ต้องมีความเพียรและมี
ความชำนาญในการที่จะสังเกต คนที่ไม่ได้เรียนและไม่ได้ฝึกหัดกับ
ผู้รู้จนคุ้นเคยเป็นทำไม่ได้.

นายพันธิ์ ลักษณะสุต ผู้พิมพ์โฆษณา
โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร ถนนราชบุรี พหลโยธิน

